

LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUS KIRKOSSA

Tiina Taavitsainen

Opinnäytetyö

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Itä, Pieksämäki

syksy 2012

Ylempi sosiaalialan

koulutusohjelma

Diakonia, kristillinen kasvatus ja

nuorisotyö (yamk)

TIIVISTELMÄ

Tiina Taavitsainen. ”LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUS KIRKOSSA”. Pieksämäki, syksy 2012. 77 sivua. 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, DIAK –itä. Pieksämäki. Diakonia, kristillinen kasvatus ja nuorisotyö (ylempi-AMK).

Opinnäytetyö käsitteli lasten ja nuorten etua ja osallisuutta evankelis-luterilaisessa kirkossa. Työn lähtökohtana oli kirkon palvelujärjestöjen toteuttama hanke ”Lasten ja nuorten oikeudet kirkossa 2009-2011”, jonka neljän osahankkeen tarjonnat ovat palvelleet seurakuntien kasvatus- ja nuorisotyöntekijöitä. Työn teoriaosuudessa tarkasteltiin osallisuutta käsitteenä sekä lasten ja nuorten näkökulmasta että työntekijän roolista käsin. Lisäksi todettiin YK:n lapsenoikeuksien sopimuksen pääkohdat ja toteutetun hankkeen keskeiset tavoitteet ja toiminnot.

Tutkimusosiossa tutkittiin määrällisesti miten seurakunnissa on huomioitu lasten ja nuorten osallisuus sekä tarkasteltiin kasvatus- ja nuorisotyöntekijöiden asenteita osallisuutta kohtaan. Tutkimuskysymyksiä olivat:

Millaisia lasten ja nuorten etua ja osallisuutta tukevia käytäntöjä on käytössä seurakunnissa?

Mitä konkreettista on hyödynnetty hankkeen projektien ja osahankkeiden tarjonnasta?

Millaiset asiat seurakunnassa ovat esteenä lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseksi päätöksenteossa ja toiminnassa?

Miten työntekijän työote ja asenne osallisuutta kohtaan vaikuttavat osallisuuden edistämässä?

Kyselyyn vastasi 185 kirkon työntekijää eri ammattiryhmistä, ympäri maata. Keskeisinä tutkimustuloksina todettiin, että hallinnossa ja päätöksenteossa lasten ja nuorten kuulemiseen ja vaikuttamiseen luodut menetelmät ovat vasta löytymässä ja niiden käyttö ovat vielä satunnaista. Hankkeen monipuolista tarjontaa osallisuuden vahvistamiseen oli hyödynnetty vaihtelevasti. Tunnetuin osahanke oli Ensimmäinen kerta – 2010 seurakuntavaalit.

Kiinnostusta osallisuuden vahvistamiseen on olemassa. Erilaiset lapsivaikutusten arvioinnin menetelmät hallinnon tueksi olivat tervetulleita. Näistä tutuin ja eniten tähän mennessä käytetty oli lapsiasiahenkilön valinta. Lasten ja nuorten osallisuuden huomiointi toiminnassa oli luontevampaa kuin hallinnossa, joskin sekin oli vielä usein satunnaista. Työntekijän asenne ja käytetyt menetelmät ovat ratkaisevia asioita, kun osallisuutta toiminnassa ja yhteisössä vahvistetaan. Hankalaksi tämän tekevät kuitenkin mm. kiire ja toimintamallien puuttuminen.

Työntekijä on tärkeä linkki lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisessa seurakunnassa. Yhteistyölle ja dialogille sekä hallinnon, seurakunnan työmuotojen että muiden toimijoiden kesken tulee etsiä väyliä ja mahdollisuuksia. Aikaa ja resursseja työn kehittämiseksi tulee raivata rohkeasti, jotta uusia näköaloja pääsee avautumaan.

Avainsanat: osallisuus, vaikuttaminen, lapsen etu, lapsilähtöisyys

ABSTRACT

Tiina Taavitsainen. CHILD AND YOUTH INCLUSION AND INVOLVEMENT IN THE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH IN FINLAND 77 p. 2 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, autumn 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option Diaconia and Christian Youth Work. Masters degree.

This study discusses child and youth interest and involvement in the Evangelical Lutheran Church. The basis of the study was the project "Children and youngsters' rights in church 2009-2011", carried out by service organizations of the church. The supply of four part-projects has been of great use for education and youth workers in congregations. The theory part of the study dealt with inclusion and involvement as a concept from two viewpoints: children and youngsters' and youth workers'. In addition the theory included the main points of the UN Convention on the Rights of the Child, as well as the most important targets and actions of the project carried out.

The research part studied quantitatively how child and youth inclusion and involvement have been taken into consideration in congregations, as well as the attitudes of education and youth workers towards inclusion and involvement. The questions of the study were: 1. What kind of practices supporting child and youth interest and involvement are used in congregations? 2. Which concrete factors have been used from the variety of the projects? 3. What kind of issues in congregation prevent promoting child and youth involvement in decision-making and action? 4. How do the motivation and attitude of a worker towards involvement affect promoting inclusion and involvement?

The survey was answered by 185 church employees from different professional groups from all over Finland. The crucial study results stated that both in administration and decision-making the methods created for child and youth policy and impact are only being found little by little and the use of these methods is still very casual.

The varied supply of the project in order to strengthen inclusion and involvement had been used variably. The best-known part-project was 'The First Time' – 2010 Congregational Election.

Interest in reinforcing inclusion and involvement exists. Different methods for child evaluation for administration are welcome. The most familiar and mostly used of them so far is the election of a child-affair person. Taking child and youth involvement into consideration is more natural in action than in administration, even though the action sector is still often casual, too. A worker's attitude and the methods used are crucial issues when reinforcing inclusion and involvement in action and community. However, for instance haste and the lack of action principles make this challenging.

A worker is an important link in reinforcing child and youth inclusion and involvement in congregations. Ways and possibilities must be searched for co-operation and dialogue between administration, work procedures of congregations and other quarters. Time and resources for developing the work must be settled bravely in order to give way to new ideas.

Keywords: involvement, youth impact, child policy, child basis, child interest

TIIVISTELMÄ**ABSTRACT****SISÄLLYS**

1 JOHDANTO, KOHTI LAPSIYSTÄVÄLLISEMPÄÄ KIRKKOAA	5
2 LAPSEN ETU JA OIKEUDET	7
2.1 Lapset ja nuoret ovat tärkeitä	7
2.2 Lapsilähtöisyys.....	8
2.3 YK:n lapsen oikeuksien sopimus.....	10
3 OSALLISUUS.....	13
3.1 Osallisuudesta yleisesti.....	13
3.2 Lasten ja nuorten osallisuus	15
3.3 Aikuisen rooli osallisuuden vahvistamisessa.....	18
3.4 Osallisuus kirkossa.....	20
4 TYTTÖJEN JA POIKIEN OIKEUDET KIRKOSSA -HANKE	24
4.1 Hankkeesta yleisesti	24
4.2 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosi	25
4.3 MONESA -projekti.....	25
4.4 Ensimmäinen kerta 2010 – seurakuntavaalihanke	26
4.5 Näyn ja kuulun -hanke.....	27
5 TUTKIMUS LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUDESTA	29
5.1 Työelämäyhteistyö	29
5.2 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	29
5.3 Aineisto ja menetelmät	30
5.4 Tutkimuksen vaiheet	32

6 TUTKIMUSTULOKSET, OSALLISUUTTA KOHTI	34
6.1 Taustatiedot	34
6.2 Hankkeiden teemat ja tarjonta	36
6.2.1 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosihanke.....	37
6.2.2 MONESA –projekti	38
6.2.3 Ensimmäinen kerta 2010 –seurakuntavaalihanke.....	41
6.2.4 Näyn ja kuulun -hanke	44
6.3 Kuuleminen ja vaikuttaminen	45
6.4 Hankaluudet	49
6.5 Työntekijän rooli osallisuuden vahvistajana	51
7 ARVIOINTI.....	58
7.1 Pohdinta	58
7.2 Johtopäätökset	61
7.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	64
7.4 Lopuksi.....	66
7.5 Jälkikirjoitus	68

LÄHTEET

Liite 1

Liite 2

1 JOHDANTO, KOHTI LAPSIYSTÄVÄLLISEMPÄÄ KIRKKOA

Vuosi 2009 oli merkittävä vuosi lasten ja nuorten kuulemisen ja osallisuuden vahvistamiselle Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tuolloin kirkolliskokouksessa ensimmäistä kertaa otettiin keskusteluun ja tehtiin aloite lapsen oikeuksien huomioimisesta kirkossamme. Asia lähetettiin kirkkohallitukselle toisaalta toimenpiteitä varten, jotta lasten ja nuorten osallisuus voisi vahvistua sekä toisaalta myös lainsäädäntövalmistelua varten, jotta lapsivaikutuksia voitaisiin jatkossa arvioida kirkon ja seurakuntien toiminnassa ja hallinnossa järjestelmällisesti ja määrätietoisesti.

Näin syntyi hallinnollista pohjaa muutokselle, joka kuitenkin kentällä oli jo hyvässä vauhdissa kirkollisten palvelujärjestöjen toimesta. Seurakuntien Lapsityön Keskus, Nuorten Keskus, PTK -poikien ja tyttöjen keskus sekä Suomen Lähetysseura yhteistyössä keskenään ja useiden yhteiskunnan sidosryhmien kanssa ovat yhteisen hankkeen puitteissa olleet luomassa seurakuntiin toimintamalleja, lisänneet tietoisuutta ja kasvattaneet seurakuntien kanssa ajanmukaista, lapsi- ja nuoriystävällisempää kirkkoa. Heidän toteuttamansa Tyttöjen ja poikien oikeuden kirkossa -hanke 2009-2011 on tehnyt uusia avauksia ja pitkäjänteistä työtä lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseksi seurakunnissa.

Tämä tutkimus perustuu Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeen teemoihin ja tavoitteisiin kartoittaen osallisuutta edistäviä toimenpiteitä seurakunnissa. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan lapsen etua ja oikeuksia sekä osallisuutta eri näkökulmista. Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeesta esitellään osahankkeiden tavoitteet ja tarjonta. Tutkimusosiossa lasten ja nuorten osallisuuden toteutumista tarkastellaan hankkeen hyödyntämisen, tehtyjen toimenpiteiden, mahdollisten esteiden sekä työntekijöiden lapsi- ja nuorilähtöisen työtteen näkökulmista. Määrällisen tutkimuksen aineisto on koottu seurakuntien nuoriso- ja lapsityönohjaajilta sekä kasvatustyöalojen teologeilta. Se on arviointia lasten ja nuorten osallisuuden edistymisestä paikallisella tasolla hankkeen nostamista näkökulmista käsin.

Vaikka tutkimus käsittelee lasten ja nuorten osallisuutta seurakuntatyön ja työntekijän näkökulmista, on nuorilähtöisyyden nimissä haluttu sisällyttää työn loppuun myös nuorten ääntä. Työn lopussa kaksi nuorta pohtivat aihetta ja tutkimustuloksia omasta kokemuksestaan käsin jälkikirjoituksena.

Lasten ja nuorten osallisuus kirkossa on ratkaisevaa kirkon tulevaisuuden kannalta. Lapsilähtöisyys ja lapsiystävällisyys seurakunnassa luovat mielikuvan inhimillisestä, heikkojen puolella olevasta kirkosta, johon on mielekäästä kuulua. Kirkko ei ole vain jäsenilleen palveluja tarjoava instituutio vaan osallisuuden yhteisö, jossa on tilaa ja mahdollisuuksia olla, toimia ja kasvaa kaiken ikäisenä.

”Osallisuus on ohittamattoman tärkeää kirkon tulevaisuudelle. Missä minua ei nähdä eikä tarvita, sinne minulla ei ole tarvetta kuulua. Missä näyn ja kuulun, siellä viihdyn. Vain tulemalla nähdyiksi ja kuulluiksi seurakunnan toiminnassa ja hallinnossa lapsi ja nuori voivat kokea osallisuutta kirkossamme.” (PTK 2011, Lapsivaikutukset)

2 LAPSEN ETU JA OIKEUDET

2.1 Lapset ja nuoret ovat tärkeitä

Lapsuus ja nuoruus ikävaiheina poikkeavat selvästi aikuisuudesta. Aikuisen puheessa voi joskus kuulla negatiivisen sävyn siitä kuinka lapset ja nuoret ovat hankalia tai kuinka he aiheuttavat muille ongelmia. Kuitenkin yhteiskunta on rakentunut pitkälti aikuisten tarpeille ja vaatimuksille, jossa asenteet, rakenteet ja käytännöt puolestaan aiheuttavat ongelmia lapsille ja nuorille. Rajoittamisen ja välttelyn sijaan lapsia ja nuoria tulee kuulla ja rakentaa yhdessä yhteiskuntaa, jossa on tilaa kaikille. (Barry 2005, 1-3.)

Lapsista ja nuorista puhuttaessa on heidän tärkeyttään tuotu esiin puhumalla ”tulevaisuuden toivoista” tai ”tulevista päättäjistä”. Tällainen ajattelu kuitenkin syrjäyttää heidän tämän hetken arvokkuutensa kansalaisina ja jättää vaikuttamisvastuun odottamaan aikuisuutta. Se ohittaa kaiken sen tärkeän toiminnan mitä lapset ja nuoret tekevät ympäristössään jo nyt; huolehtivat ja ohjaavat ikätovereitaan ja nuorempiaan, suojelevat ympäristöä, tuottavat ideoita ja tekevät uudistuksia omassa elinympäristössään jatkuvasti. Jokaisen lapsen ja nuoren ja hänen elämänsä näkyväksi tekeminen ja osallisuuden tukeminen toki kasvattaa häntä kohti vastuullista aikuisuutta ja kansalaisuutta, mutta ennen kaikkea se tuo esiin hänen paikkansa ja kykynsä yhteisen hyvän rakentajana omalta paikaltaan, oman elämänsä asiantuntijana juuri nyt. (Golombek 2002, 6-8.)

Lasten osallisuus ja vaikuttaminen ovat uusia käsitteitä, vaikka lasten asemasta ja arvosta on puhuttu pitkään. Lapsilähtöisyys ja lapsen äänen painottaminen yleistyivät Suomessa 1980-1990 -luvulla. YK:n lapsen oikeuksien sopimus ratifioitiin ympäri maailmaa sen tultua hyväksytyksi YK:n yleiskokouksessa 1989. Suomessa sopimus tuli voimaan 1991. (Karlsson 2012, 28-29, Suomen Unicef 2008.)

Pohjoismaita on yleisesti pidetty lasten oikeuksien edelläkävijämaina. Erityisesti Norja on ollut näyttämässä tietä olemalla ensimmäinen maa, jossa lapsella on ollut oikeus

esittää mielipiteensä häntä koskevissa asioissa (1953) ja on toiminut valtiollinen lapsiasiavaltuutettu (1980). Suomessa lapsipoliittinen huomioiminen alkoi 1960-luvulla ja pääsi kunnolla vauhtiin 1970-luvulla, kun lastensuojelujärjestöt ottivat aktiivisen roolin lapsen edun ajamisessa. YK:n lasten oikeuksien sopimukseen nojaten on tasaisesti 1990 – luvulta lähtien nostettu teemoja lasten ja nuorten edun, kuulemisen ja osallisuuden edistämiseksi. Suomessa sopimuksen tultua voimaan 1991, on lainsäädännössä huomioitu lasten ja nuorten edun ja kuulluksi tulemisen tarpeet esimerkiksi perusopetuslaissa, lastensuojelulaissa ja nuorisolaissa. Suomeen lapsiasiavaltuutetun virka perustettiin 2005. YK:n sopimuksesta lähtien myös erilaiset lapsiparlamentit, nuorisovaltuustot ja muut lapsidemokratian muodot ovat kehittyneet ja lisääntyneet tasaisesti ympäri maata, eniten kuitenkin vasta 2000-luvulla. (Karlsson 2012, 28-29, Kiili 2006, 19-21.)

2.2 Lapsilähtöisyys

Lapsen tarpeet ja toiveet ovat olennaisia, kun halutaan toimia lapsilähtöisesti. Yhtäältä se on ammattilaisen arviointia lapsen kiinnostuksen kohteista ja niiden huomiointia toiminnassa. Toisaalta se on aloitteellista toimintaa, jossa lapsella on aktiivinen rooli oman elämänsä asiantuntijana ja toiveidensa ilmaisijana. Lapsilähtöisyydessä lapsen tarpeet, kiinnostus ja aktiivisuus huomioidaan aina, mutta tapauskohtaisesti se määrittyy joko aikuisen, lapsen tai molempien yhteisestä näkökulmasta. (Karlsson 2012, 22.)

Lapset ja nuoret ovat yhteiskunnassa merkillepantavia vaikuttajia. Mainonnassa, teollisuuden tuotteissa tai perheen ostopäätöksissä lapsella on merkittävä osa vaikuttajana. Sosiaalisessa mediassa lapset luovat ja muokkaavat virtuaalipelejä ja ohjelmia haluamansa näköisiksi ja ovat aktiivisia jäseniä erilaisissa verkkoyhteisöissä. Lehdissä ja televisiossa lapsille ja nuorille on annettu palstatilaa ja puheaikaa. Erilaiset haastattelut ja mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja ajatuksensa ovat tunnuksia laajentuneesta lapsinäkökulmasta. (Karlsson 2012, 32-33.)

Lapsilähtöisyydessä on kyse lapsen näkökulman huomioimisesta ja edun toteutumisesta. Lapsen edun periaatteessa on jännite, jossa lapsella on oikeus olla oman elämänsä toimija ja asiantuntija, mutta samanaikaisesti myös pieni, turvattu ja suojassa (Aula 2011, 27). Määräytyykö siis lapsen paras lapsen itsensä ilmaiseman mielipiteen mukaan vai tutkimustiedon ja aikuisen arvioinnin mukaan? Arvostetaanko lapsen ajatuksia sellaisenaan vai muokkaako aikuinen niitä omiin tarpeisiinsa? Näiden jännitteiden purkamiseksi tarvitaan järjestelmiä ja menetelmiä, jotta lapsi tulisi aidosti huomioiduksi häntä koskevissa asioissa. Olennaista on se, miten lasten ja nuorten etu ja heidän näkökulmastaan puhuminen todentuu jokapäiväisessä elämässä. Lapsen äänen kuulumisesta tässä merkityksessä voidaan puhua vasta silloin, kun se on projektien, tutkimusten tai hallintorakenteiden läpi raivannut tiensä näkyvästi lapsen arkeen; koulun oppitunnille, päiväkotituokioihin tai rippikouluun. (Karlsson 2012, 35.)

Lapsivaikutusten arviointi on yksi väline ja tapa tarkastella lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Yhteisö joka ottaa arvioinnin käyttöönsä on valtavirtaistanut lapsen oikeudet ja huomioi lapsen edun omassa toiminnassaan ja päätöksenteossa arvioiden sitä jatkuvasti. Lapset, nuoret ja perheet tulevat osallisiksi toiminnasta ja asiakkaan tai käyttäjän näkökulma pääsee vahvistumaan. Lapsiystävällinen toimija -kriteeristö on toinen työkalu, joka antaa toimintaan välineen tarkastella määrätietoisesti lapsen edun toteutumista toiminnassa ja päätöksenteossa. Kriteeristön avulla voidaan kysyä ja selvittää ovatko lapset ja nuoret tulleet nähdyiksi ja kuulluiksi. (Aula 2011, 36-37.)

Kaisa Rantala kehittämisraportissaan esittelee lapsiystävällinen toimija –kriteeristön mahdollisuuksia ja haasteita. Kriteeristö luodaan aina toimijan tarpeista käsin, mutta sen tulee noudatella YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen sisällöllistä jakoa huomioiden mm. terveyden, turvallisuuden, osallisuuden ja hoivan toteutumisen näkökulmat. Myös lasten osallistuminen kriteeristön luomiseen on olennaista. Kriteeristön on tarkoitus antaa välineitä lasten oikeuksien toteutumisen mittaamiseen eri toimijoiden keskuudessa. Kirkolle tehty kriteeristö on nimetty Näyn ja kuulun –torvi -tunnukseksi. Tunnuksen tavoittelun toivotaan käynnistävän seurakunnissa kehittämisprosessin lasten ja nuorten edun ja osallisuuden edistämiseksi. (Rantala 2012, 39-43.)

Lapsivaikutusten huomioiminen eri menetelmin on ajankohtaista ja perusteltua suomalaisessa yhteiskunnassa monesta eri näkökulmasta. Koska nuorten hyvinvoinnissa on näkyvissä polarisoitumisilmiö ja kokonaisuudessaan väestö on ikääntymässä, on lapsiin, nuoriin ja perheisiin kiinnitettävä erityisesti huomiota. Lisäksi toimintaympäristöt muuttuvat nopeasti jolloin kaikessa toiminnan ja hallinnon prosesseissa edellytetään ennakointia. Päätöksenteossa vaikutuksia tulee tarkastella lapsen etujen, terveyden, ihmissuhteiden, asumisen, liikkumisen, arjen sujumisen, osallistumisen ja tasa-arvon näkökulmista. Lapsivaikutusten tunnistaminen ja arviointi edellyttää tietoa, osaamista ja vahvaa arvo-sitoutumista lapsen edun ajamiseen. (Kurttila 2011, 61-71.)

2.3 YK:n lapsen oikeuksien sopimus

Lapsuuden merkittävyys ei perustu empatiaan tai hyväntekeväisyyteen vaan se on maailmanlaajuinen lakien ja asetusten saattama velvoite huolehtia lapsen hyvästä elämästä.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kaikkia alle 18 - vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Se luettelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet vähimmäistasolla ja asettaa valtioille ensisijaisen vastuun toteuttaa ne samanvertaisina kaikkialla maailmassa. Hyvinvointiyhteiskunnassa oikeudet toteutuvat usein paremmin kuin sopimus edellyttää. Kun lapsen oikeudet toteutuvat, lapset saavat kasvaa ja käydä koulua terveenä, pelkäämättä väkivaltaa ja riistoa. (Suomen Unicef 2008.)

Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus. Ratifioimalla sopimuksen, valtio sitoutuu muuttamaan lakinsa ja toimintansa sopimusta vastaaviksi. Lapsen oikeuksien sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea. Maat raportoivat komitealle lapsen oikeuksien tilanteesta viiden vuoden välein. Vastauksena maat saavat komitealta huomautuksia ja suosituksia. Myös UNICEF ja muut lapsijärjestöt valvovat lapsen oikeuksien toteutumista. Suomessa lapsen oikeuksien sopimuksen tultua voimaan, ovat kaikki julkiset tahot, seurakunnat mu-

kaan lukien olleet velvollisia noudattamaan ja huomioimaan sopimuksen sisältöä. Sopimuksen sisältö koostuu neljästä periaatteesta: syrjimättömyys (artikla 2), lapsen edun huomioiminen (artikla 3), oikeus elämään ja kehittymiseen (artikla 6) sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen (artikla 12). (Suomen UNICEF 2008.)

Sopimuksen kolmas artikla painottaa lapsen etua kaikissa häntä koskevissa toimissa. Erityisesti siinä pyydetään kiinnittämään huomiota turvallisuuteen, terveyden edistämiseen, henkilökunnan soveltuvuuteen ja määrään sekä riittävään valvontaan. Artiklat 12-14 puolestaan painottavat lapsen vapaata ilmaisua, kuulluksi tulemistä, oikeutta tietoon, sen saamiseen ja jakamiseen sekä ajatuksen- omantunnon ja uskonnonvapautta. Erilaisilla menettelytavoilla tulee niin yksityisten huoltajien kuin julkisten ja hallinnollisten toimielinten taata lapselle mahdollisuus tuoda näkemyksensä esiin ja tulla huomioiduksi kehitystasonsa erityistarpeiden mukaisesti. Artiklassa 31 tunnustetaan vielä oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, jossa leikki ja virkistystoiminta erilaisine harrastuksineen mahdollistavat lapsen osallistumisen ja osallisuuden erilaisissa lapsen hyvää edistävissä toiminnoissa. (Suomen UNICEF 2008.)

Lapsen oikeuksien yleissopimus sisältää laajan ryhmän erilaisia lapsen etuun liittyviä osallistumis- ja osallisuusoikeuksia. Sopimuksen hengessä voidaan lapset ja nuoret nähdä olennaisina jäseninä yhteiskunnassa jossa he tuovat oman panoksensa ilmaisemalla mielipiteensä, toimimalla järjestöissä ja yhteisöissä hyvää edistäen sekä osallistumalla erilaisiin hallinnollisiin foorumeihin ja valtuustoihin. Erilaiset osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuudet tukevat lasta itsetunnon, itsevarmuuden ja kansalaistaitojen kehittymisessä. (Golombek 2002, 6-8.)

Osallisuus on vaikuttamismahdollisuutta itseä koskevissa asioissa, mutta myös mukana olemisen osallisuutta ja kokemuksellisuutta. Myönteiset osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Yleissopimuksen hengessä julkisen vallan tulee edistää lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia sekä vahvistaa heidän yhteisöllistä ja kulttuurillista osallisuutta. Muun muassa nuoriso- ja lastensuojelulaissa määritellyt toiminnot ja toimenpiteet juuri ajavat näitä asioita ja edistävät lapsen ja nuoren

oikeuksia ja mahdollisuuksia elää ja vaikuttaa omassa toimintaympäristössään eri elämän vaiheissa. (Iivonen 2011, 50-51.)

3 OSALLISUUS

3.1 Osallisuudesta yleisesti

Osallisuudella on useita eri näkökulmia ja tulkintoja, eikä sille ole yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Se kuuluu laajempaan osallistumisen käsitteeseen ja sen merkitys vaihtelee käyttötilanteen mukaan. Kuitenkin osallisuus omana määritelmänään vie viitekehyksestä riippuen usein pidemmälle kuin osallistumiseen tai kokonaan sen ohi. Osallisuus merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista asioiden kulkuun sekä vastuun kantamista. Osallisuuden ja osallistumisen näkyvin ero on siinä, että osallistujalle toiminta, jossa ollaan, on toisten määrittelemää, eikä omaa panosta välttämättä tarvita.

Osallisuuden moninaisuutta pohtiessa on helpompi lähestyä aihetta vastakohtien kautta. On helpompaa ymmärtää mitä on olla osaton jostakin tai ulkopuolelle jäänyt, syrjäytynyt. Osallisuus näin on kuulumista johonkin ja siinä olemista, toimimista tai vaikuttamista. Osattoman yksilön kohdalla etsitään keinoja osallisuuden vahvistamiseksi korjaavin toimenpitein tai toimitaan ennaltaehkäisevästi. Toisaalta osallisuuden vastakohtana voi olla myös välinpitämättömyys ja vieraantuminen. Tällöin yksilö on kadottanut suhteen itseensä ja ympäristöönsä eikä välitä enää niistä arvoista joita joskus piti elämässään tärkeinä. Tarkoituksettomuuden tunne ja itsensä väheksyminen voivat olla osattoman ihmisen tuntemuksia. (Kiilakoski 2007, 11-12.)

Osallisuus liittyy yhdestä näkökulmasta vaikuttamiseen. Tällöin termi voidaan ottaa esiin esimerkiksi arvioitaessa kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia päätöksenteossa tai politiikassa. Voidaan puhua demokratia-osallisuudesta tai vaikuttamisosallisuudesta. Osallisuuden vaikuttamistavat voivat olla jaettuna viiteen eri ryhmään. Tieto-osallisuutta on pääasiassa ulkokohtainen tiedonsaanti. Se on esimerkiksi kuulemista, äänestämistä tai kyselyyn vastaamista. Konsultaatio- tai suunnitteluosallisuus on vuorovaikutuksellisempaa vaikuttamista, jossa suunnitellaan jotakin yhdessä esim. kunnan ja kuntalaisen välillä. Päätösosallisuus tarkoittaa päätöksentekoa jossa yksilö on muka-

na päättämässä itseensä tai elinympäristöönsä vaikuttavassa asiassa. Toimeenpano-osallisuus tai toimintaosallisuus haastaa yksilön toteuttamaan päätettyä toimenpidettä muiden asianosaisten kanssa. Tapahtumissa, talkoissa tai työpajoissa voi toteutua toimintaosallisuutta, joka edistää yksilön hyvää ja sitouttaa yhteisöön. Viidentenä osallisuuden muotona voidaan pitää yksilöiden itsensä käynnistämiä toimintoja. Ryhmän itsensä organisoima toiminta, jossa viralliset tahot toimivat vain mahdollistajina, ovat osallisuutta vahvistavaa toimintaa. Myös ryhmien omat kehittämisprojektit tai viestintäyhteyksien luominen ja ylläpito edistävät osallisuutta. (Salmikangas 1998, 3, Salmikangas 1999, 48.)

Yhteisöön kuulumisen ja osallistuminen sen toiminnan ja sisällön suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin ovat siis osallisuuden toinen näkökulma. Osallisuus edellyttää aina ympäröivää yhteisöä, johon kuulutaan, jossa toimitaan ja koetaan asioita. Pelkkä tunne ei vielä tee osallisuuden kokemusta todeksi vaan siihen tarvitaan vuorovaikutusta toisen ihmisen kanssa. Keskinäinen välittäminen ja huolenpito ovat osallisuuden kokemiselle ensisijaisen tärkeitä. Yhteisö-osallisuus on sitä, ettei yhteisön toiminta tai arvot ole yhdentekeviä vaan siihen halutaan kuulua ja olla osana rakentamassa sitä. Yksilö joka on osallinen yhteisöstä, tietää itsensä arvokkaaksi ja merkittäväksi osaksi yhteisöä ja haluaa sitoutua yhteisöön ja sen arvoihin. (Kiilakoski 2007, 13.)

Kolmas osallisuuden näkökulma liittyy tunnekokemukseen joka nousee johonkin kuulumisesta, mukana olemisesta tai käytännöstä. Tunnekokemuksena osallisuus herättää tuttuuden, yhteenkuuluvuuden ja arvokkuuden tunteita suhteessa itseän, ympäristöön, työhön tai yhteisöön. Tällainen kokemusosallisuuden tukeminen liittyy syrjäytymisen ehkäisyyn sekä itsetunnon ja omanarvontunnon säilyttämiseen. Anu Gretschel määrittelee osallisuutta tunteena, joka paljastuu yksilön tarinoista ja tiedoista. Ihminen kokee voimaantumista omasta roolistaan ja pitää panostaan merkittävänä. Hänellä on odotuksia toimintaa kohtaan ja kykenee arvioimaan lopputulosta arvostavasti. (Gretschel 2002, 50, Salmikangas 1999, 27-29, Rantala 2011, 149.)

Osallisuutta yhteiskunnassa ja yhteisöissä edistetään paitsi pitkäjänteisen kasvatus- ja sosiaalityön keinoin, myös erilaisten hankkeiden avulla. Osallisuuden edistämisessä

tavoitteena on edustuksellisen demokratian luominen ja kehittäminen sekä sosiaalisten suhteiden tai yhteisöllisyyden vahvistaminen. Esimerkiksi uudistamalla hallinnon työtapoja tai luomalla yksilölle suoria vaikuttamiskanavia päätöksentekoprosesseihin voidaan edistää osallisuutta ja yksilön kuulluksi tulemistä. (Salmikangas 1999, 34.)

Tutkimuskysymyksissä lasten ja nuorten osallisuutta käsitellään kolmesta näkökulmasta: demokratia-osallisuus, johon kuuluvat hallinnon ratkaisut ja päätöksentekovaikuttaminen, yhteisö-osallisuus, johon kuuluvat yksilön toiminta- ja kehittämismahdollisuudet sekä jäsenyys osana ryhmää tai yhteisöä. Kolmantena näkökulmana on työntekijän rooli lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistumisessa. Koska kyseessä on osallisuus kirkossa, on viitekehykseen ja termistöön aina sekoittuneena myös hengellisen osallisuuden ulottuvuus ja osallisuuden teologia.

3.2 Lasten ja nuorten osallisuus

Ihanteiden ja ideaalien tasolla korostetaan tällä hetkellä voimakkaasti lasten ja nuorten osallisuutta, mutta yhteiskunta kantaa mukanaan monenlaisia hidasteita, jotka kääntävät aidon kuuntelemisen sääntömääräiseksi kuulemiseksi. (Vehkalahti 2009.)

Lapsen ja nuoren osallisuudessa on kyse dialogista. Dialogisessa vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa opitaan ymmärtämään, oivaltamaan ja tiedostamaan asioita ja ympäristöä ja sen ilmiöitä paremmin. Myös itsetuntemus ja oman arvon tunto kehittyvät, kun aikuinen kohtaa ja hyväksyy lapsen tasa-arvoisena ja on kiinnostunut hänen ajatuksistaan. Keskustelu ja tilannekohtainen arviointi ovat välttämättömiä välineitä osallisuuden edistämiseksi. Esimerkiksi Kati Niemelä kuvaa tutkimuksessaan, kuinka kirkon jäsenyydestä voidaan luopua keskustelun puuttumisen vuoksi. Lapsi tai nuori on kokenut uskonnolliset asiat kielteisinä ja ahdistavina, koska seurakuntatoiminnassa, esimerkiksi rippikoulussa, asiat on opetettu yksipuolisesti ja päälle liimatusti. Jos ei ole tilaa keskustelulle, ei sitoutumista voi syntyä. (Häkkinen 2008, 100, Niemelä 2006, 156.)

Lasten ja nuorten vaikuttajuus ja osallisuus kohtaavat hankaluuksia käytännön toteutuksessa juuri aikuisten maailman vuoksi. Aikuiskeskeinen suunnittelu- ja kehittämistoiminta ovat lasten ja nuorten osallistumisen merkittävin hidaste tai este. Lasten toiveet esimerkiksi ympäristöstään voivat kaatua sääntöihin, kieltoihin tai byrokraatiaan, kun majaa tai skeittiramppia ei voikaan rakentaa lähiympäristöön. Myös lasten ja nuorten tieto ja ymmärrys ovat erilaisia aikuisten rationaalisuudesta. Väärinymmärryksiä syntyy puolin ja toisin, kun nuorten ideoita voidaan päätöksentekoaikoina pitää pölköinä, kun taas lapset ja nuoret eivät ymmärrä aikuisten kieltä ja termistöä yhteisissä tapaamisissa. (Gretchel 2002, 49, Rantala 2011, 149-152.)

Lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen on kiinnitetty huomiota kunnallisessa nuorten osallisuustoiminnassa ja erilaisissa paikallisissa osallisuushankkeissa. Nuorisovaltuustoissa tai muissa osallisuusympäristöissä nuoret pääsevät tasavertaiseen asemaan yhteisön jäseninä. On tiedostettu, että nuoret ja nuoruus ovat yhtä tärkeitä ja arvokkaita kuin aikuiset tai aikuisuus. Tällöin palveluja, tapahtumia tai tiloja ei vain tuoda lasten ja nuorten käyttöön vaan niitä kehitetään, valmistellaan ja täydennetään yhdessä. (Gretchel 2002, 49, Rantala 2011, 149-152.)

Valtakunnallinen lasten ja nuorten osallisuushanke 2003-2007 käynnisti useilla paikkakunnilla erilaisia lasten ja nuorten kuulemisen käytäntöjä ja kokeiluja. Nuorten osallisuushankkeista on useita variaatioita yksinomaan aktiivisten nuorten muodostamista ryhmistä omine ideoineen ja visioineen aina pitkälle tuettuun aikuisten ammattihenkilöiden koordinoimaan toimintaan. Osallisuuden vahvistamista ei pidä rajata vain yhden mallin alle. Nuorella tulee olla mahdollisuus tulla kuulluksi satunnaisesti, pitkäaikaisesti, spontaanisti tai järjestäytyneesti. Kuntakohtaiset tavat ja menetelmät vaihtelevat, mutta lapsilla ja nuorilla tulee aina olla julkisella sektorilla (kunnat, seurakunnat, järjestöt) mahdollisuus toimia ja vaikuttaa heitä koskevissa asioissa. (Gretchel 2002, 53-55, EUR-Lex 2001.)

Keinot lasten ja nuorten kuulluksi tulemiseksi ovat ratkaisevia. Aikuisten toimijuuden rakenteet ovat nuorille vieraita ja kaukaisia. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön valtakunnallisilla neuvottelupäivillä tammikuussa 2012 puhunut nuorisovaltuustoaktiivi Santeri Lohi

toi esiin puheenvuorossaan, ettei nuorilla ole halukkuutta olla mukana valtuustoissa tai neuvostoissa tai muissa säännöllisissä kokouksissa, joissa käytänteet ovat jäykät ja byrokraattiset. Nuorten äänen toivotaan löytävän paikalliset, mielekkäät väylät välittyä hallinnossa ja toiminnassa.

Tiedon hankinnassa ja sen välittämisessä lapsilta ja nuorilta eteenpäin on useita keinoja. Tietoa voidaan saada reaaliajassa äänittäen, videoiden tai kirjaamalla asioita keskeillä lasten ja nuorten toimintaa. Kyselyt ja haastattelut antavat tietoa jälkeenpäin, kun arvioidaan toimintaa ja palautteen kautta pyritään sitä kehittämään. Lasten ja nuorten oman näköistä tietoa ja aineistoa saadaan erilaisten tuotosten kautta. Erilaiset luovat menetelmät antavat välineen tiedon siirtämiseen esimerkiksi kerronnan, valokuvan, esitysten tai piirtämisen kautta. Tietoa lasten ja nuorten toiveista ja tarpeista saa myös julkista kautta, jolloin verkkokeskustelut tai eri tiedotusvälineiden materiaali ovat porttina aikuisten ja lasten maailmojen kohtaamiseen. (Karlsson 2012, 19.)

Äänioikeus on yhteisöön kuulumisen ja vaikuttamisen perusoikeuksia. Äänestäjät ovat niitä, jotka päättävät asioista yhteisössä. Nuorten valtakunnallinen edunvalvoja Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry tekee työtä sen eteen, että äänestysikäraja laskettaisiin Suomessa 16 ikävuoteen kaikissa vaaleissa. Kokeilua on esitetty järjestettäväksi valtakunnallisesti kuntavaalien 2012 yhteydessä, mutta tämä ei kuitenkaan vielä toteutunut. Äänioikeuden alentamista kritisoidaan muun muassa sillä, että muutoksen myötä nuoret oppivat äänestämättömyyden yhä varhemmin. Kuitenkin yhteiskunnassa tarvitaan nuorten ääntä nyt ja tulevaisuudessa. Äänioikeus olisi konkreettinen toimenpide nuorten osallisuuden edistämiseksi. Nuorena saadut vaikuttamiskokemukset ovat ratkaisevan tärkeitä yhteiskunnan jäsenyyden ja siinä vaikuttamisen kannalta. Oikeusministeriön asettamassa työryhmässä vasta pohditaan ikärajan alentamista valtakunnallisesti. (Allianssi 2010.)

Vuonna 2009 tuli voimaan Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa kirkkolain muutos, jossa äänestysikäraja kirkollisissa vaaleissa laski 18 -vuodesta 16 -vuoteen. Vuonna 2010 järjestettiin seurakunnissa seurakuntavaalit, joissa 16 -vuotiaat saivat äänestää ensimmäistä kertaa. Raitisto ja Tirkkonen ovat opinnäytetyönään tutkineet nuorten

käyttäytymistä seurakuntavaaleissa ja tulleet siihen tulokseen, että suurin merkitys nuoren äänestysaktiivisuuteen on nuoren ja hänen perheensä aikaisempi osallisuus seurakunnassa. Vastaajista suurin osa tunsii seurakunnan nuorten toimintaa, mutta ei ollut itse osallistunut siihen. Valtaosalla nuorista ei ole tarpeeksi tietoa kirkon hallinnosta, eikä ymmärrystä mihin äänestämällä voi vaikuttaa. Tutkimus nostaa esille, ettei pelkkä ikärajan lasku riitä. Tarvitaan tiedotusta, ohjausta ja tukea, jotta nuori voisi ymmärtää, mistä vaaleissa on kyse, mihin hän voi äänestämällä vaikuttaa ja kuinka äänestäminen käytännössä tapahtuu. Jos kokemus äänestämisen merkittävyydestä jää ohueksi, ei se kannusta nuorta äänestämään jatkossakaan. (Raitisto & Tirkkonen 2010, 53-60.)

Äänestysikärajan alentamista on pohdittu ja kokeiltu laajemminkin Euroopassa. Perusteluina nousee merkittäväksi aikuisten ja nuorten maailmojen kuilun kaventaminen, yleinen oman maan kansalaisuuden vahvistuminen ja välinpitämättömyyden väheneminen. Nuorilla on halu vaikuttaa ja olla edistämässä ja rakentamassa yhteisönsä hyvinvointia. Kuitenkaan heitä ei kiinnosta nykyiset vaikuttamisen mallit tai mekanismit. Oma panos halutaan antaa yksilö- tai tilannekohtaisesti vakiintuneiden vaikuttamisrakenteiden ulkopuolella. Tämä haastaa vakiintunutta nuorisotyön kulttuuria verkostoitumaan, laaja-alaistumaan ja antamaan nuorelle tilaa vaikuttaa omassa ympäristössään ja yhteiskunnassa. (Feldmann-Wojtachnia ym. 2010, 59-61, EUR-Lex 2001.)

3.3 Aikuisen rooli osallisuuden vahvistamisessa

Lapsen ja nuoren oikeuksien edistäminen ja osallisuuteen tukeminen ovat aikuisen tehtäviä. Veera Värtelä tutkimuksessaan päiväkerhoikäisten lasten osallisuuden ja oikeuksien toteutumisesta seurakunnan päiväkerhoissa tulee johtopäätökseen, etteivät työntekijät useinkaan päädy kysymään tai kuuntelemaan lasten mielipiteitä tai ideoita toiminnan suunnittelussa tai toteuttamisesta. Toisaalta myöskään lapset eivät ole aktiivisia ehdottajia, koska vuorovaikutuksellinen suunnittelu ei ole tuttua. Työntekijältä tarvitaan sitoutumista ja ammatillista varmuutta kuulla lasta toiminnan suunnittelussa

ja ohjata lasta ilmaisemaan toiveitaan aktiivisesti. Tämä pätee yhtäläillä myös nuorten ja nuorten aikuisten osallisuuden tukemisessa. (Värtelä 2010, 70-74.)

Osallisuuden vahvistumista tukeva aikuinen työntekijä on tukihenkilö, joka auttaa asioiden ymmärtämisessä ja eteenpäin viemisessä puolin ja toisin. Yhtäältä hänen tehtävänsä on taata nuorten toimijuuden jatkumo. Kun uusia nuoria tulee mukaan toimintaan, on aikuinen auttamassa siltojen rakentamisessa ja toimintakulttuuriin sisäänajossa. Hän tarkkailee nuorten ryhmän hyvinvointia ja heidän päämäärätietoisuuttaan sekä tarpeen tullen kehittäväällä otteella asettaa myös rajoja. Toisaalta aikuinen työntekijä on äänitorvena muihin aikuisiin ja päättäjiin päin. Päättäjät tarvitsevat lisätietoa tai tulkkausta nuorten toiveille ja nuoret tarvitsevat kokemuksen ääntä sekä lisätietoa rajoista ja vallitsevista käytänteistä. (Gretschel 2008, 115.)

Kuitenkin liian aktiivinen aikuinen voi syödä nuorten osallisuutta ja intoa tekemällä kaiken valmiiksi tai hän voi liimata omat ajatuksensa nuorten mieliin ja näin vaikuttaa auktoriteetillaan lopputulokseen. Liian passiivinen työntekijä puolestaan jättää nuoret oman onnensa nojaan ohjaamatta heitä tai on aktiivinen vastustaja nuorten ideoille. Lisääntyvän työmäärän pelosta tulisikin työntekijän muuttaa näkökulmaa uudenlaisen toiminnan mahdollisuudelle. ”Näin on aina ennenkin tehty” –ajattelun tilalle suunnataan resurssit näkemään ja kuulemaan mitä nuoret toivovat ja kokevat mielekkääksi nyt ja tulevaisuudessa. Onnistuneilla osallistavilla menetelmillä mahdollistetaan vuorovaikutussuhde kahden tahon välille. (Gretschel 2008, 110-115.)

Alennettu äänestysikäraja seurakuntavaaleissa haastaa seurakuntien työntekijät aivan uudella tavalla. Nuoren aktivoimiseksi äänestämään tai ehdokkaaksi ryhtymiseen tulee tehdä pitkäjänteistä kannustustyötä, jossa tieto ja vaikutusmahdollisuudet tulee saada osaksi nuorten arkea ja toimintaa. Päälle liimatusti tiedottaminen aiheesta ei tavoita nuoria vaan kannustus tapahtuu heidän omissa toimintaympäristöissään keskellä elämää. (Raitisto & Tirkkonen 2010, 60.)

3.4 Osallisuus kirkossa

Kirkko on matkalla oleva Jumalan kansa. Se ei ole pysähdyksissä eikä valmis. Jokainen sen jäsen on osallinen kirkon kehittämisestä, muuttamisesta ja uudistamisesta. Vuorovaikutus kirkon ja jäsenen välillä muuttaa molempia ja muutoksen mahdollisuus pitää motivaation yllä olla mukana matkalla; olla matkalla vaikuttamassa ilman pakkoa ja jokainen omasta elämäntilanteestaan käsin. Kaikki kirkon jäsenet ovat samanarvoisia, ollen osa kirkkoa omalta paikaltaan keskellä elämää. Yksilö voi olla kirkkoon tai uskoon liittyvissä asioissa hyvinkin eri mieltä yleisten kirkon määrittelyjen kanssa ja silti olla samalla sitoutunut kristitty. Omassa arjessaan hän voi sitoutuneena jäsenenä vaikuttaa asioiden muuttamiseen, jos näkee sen tarpeelliseksi. Niin kirkkoa kuin yksilön uskonnollista identiteettiäkin kasvatetaan ja muutetaan vain osallistumalla ja olemalla mukana, ei koskaan sivusta seuraamalla ja arvostelemalla. Kokemus ja tunne ovat merkittäviä osallisuuden elementtejä kirkon jäsenyydessä. (Halme 2008, 184, 186-189.)

Kuitenkin kokemus osallisuudesta on usein ollut toinen. Suurena instituutiona kirkko on voinut yksilölle antaa tahtomattaan viestin, ettei hänen ajatuksensa tai elämänsä kiinnosta. Vuorovaikutuksen ja kuulluksi tulemisen puuttuessa yhteisön merkitys vähenee yksilön silmissä merkittävästi. Samaan aikaan yleisesti yhteiskunnassa virallisten auktoriteettien rooli murenee. Kirkkokin moninaistuu, ollen samanaikaisesti koolla kaikkialla: netissä, kodeissa, työpaikoilla tai harrastuksissa. Nämä ympäristöt pakottavat myös kohtaamaan ja tasa-arvoistamaan sen jäsenet ja antamaan arvon heidän mielipiteilleen. Kirkolle olennaista osallisuuden tavoittelussa on näkökulman muutos, kohtaaminen ja dialogiin suostuminen. Ei niinkään uusien toimintamuotojen tuottaminen ja työntekijäkeskeisyys. (Niemelä 2006, 162, Hauta-aho & Tornivaara 2009, 84-88.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2015 kantaa nimeä ”Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö”. Varhaiskasvatuksen asiakirja nimellään ”Lapsi on osallinen” korostaa lasten ja perheiden mukaan ottamista seurakunnan kasvatustoiminnan kehittämiseen. Viimeisimpänä kirkon kasvatuksen linjaukset tuovat esiin lasten ja nuorten kuulluksi ja nähdyksi tulemisen tärkeyden sekä päätöksentekoon ja toimintaan vaikuttamisen. Tärkeä haaste kirkolle on suostua keskusteluun pedagogiikan ja teolo-

gian kesken, jotta toiminta, tilat ja palvelut vastaisivat kokonaisvaltaisesti yksilön tarpeita. Samaan aikaan kristillisyyden erityisluonnetta on vaalittava, jotta lähtökohta ja perusteet kirkon työlle säilyisivät kirkkaina. (Ojell 2008, 122-124, Meidän kirkko – Kasvamme yhdessä 2012.)

TAULUKKO 1. Seurakunnille laaditut lapsiystävällinen toimija –kriteerit, Näyn ja kuulun –torvi (PTK 2011, lapsivaikutukset).

Kriteeri	Kriteerin nostamat teemat
1. Kuuluuko lapsen ja nuoren ääni?	Kuuleminen ja lapsivaikutusten arviointi.
2. Mahtuuko täällä kasvamaan?	Tilat ja ilmapiiri toiminnalle ja hiljentymiselle.
3. Saako täällä kasvaa rauhassa?	Kiireettömyys, turvallisuus ja hoiva.
4. Kunnioitetaanko täällä kaikkia?	Syrjinnästä vapaa seurakunta.
5. Katsotaanko asioita koko perheen kannalta?	Perheen hyvinvointi ja eri työmuotojen yhteistyö.
6. Onko hyviä aikuisia riittävästi?	Koulutus ja työssä jaksaminen.
7. Muistaako työnantaja panna ykköseksi lapsen edun?	Huomiointi ja joustavuus niin seurakunta-laisten kohdalla kuin myös perheellisen työntekijän kohdalla.
8. Saavatko kaikenlaiset perheet tukea?	Tasapuolisuus.
9. Pidetäänkö samaa työtä tekeviin yhteyttä?	Verkostotyö ja toimiminen yhdessä perheiden kanssa.
10. Pidetäänkö kaikkia alle 18 –vuotiaita lapsina?	Lapsuuden varjeleminen.

Uudessa testamentissa Jeesuksen asenne henkii usein sallivuutta. Erityiselle sijalle hän nostaa lapsen ja toimii erityisen esikuvallisesti ulottaessaan osallisuuden myös heihin (Matt.18:1-10). Lasten ajatellaan kaikessa rajallisuudessaan, osaamattomina ja ymmärtämättöminä usein aiheuttavan aikuisille harmia ja häiritsevän heidän pätevyden, vallan ja suuruuden suunnitelmia. Taulukon 1 mukainen kriteeristö haastaa seurakun-

nat pohtimaan valintojaan ja kehittämishaasteitaan lapsen näkökulmasta. Kasvatus-työssä tiedetään lapsen vahvuus ja voima: sinnikkyydellä, vilpittömyydellä ja aitoudella luodaan uutta kirkkoa jatkuvasti. (Virtanen 2011, 83-86.)

Seurakunnan kasvatus- ja nuorisotyössä osallisuuden ei ole tarkoitus olla vertauskuvalista sanailua hyvästä yhteishengestä vaan todellista ja toiminnallista. Se ei myöskään ole ylhäältä tulevaa holhoavaa hyvän antamista vaan konkreettista toimimista ihmisen rinnalla. Yhteiskunnallisen ja nuoren elämään kuuluvan jatkuvan muutoksen keskellä kirkko voi olla tunnistamassa muutoksen tuomia ilmiöitä, rakentamassa yhteisöllisyyttä ja antamassa muutoksista hämmentyneelle lapselle turvaa arjessa. Osallisuuden tuttu kuva löytyy Efesolaiskirjeestä, jossa Kristuksen ruumiissa, kirkossa, jokaisella jäsenellä on tärkeä paikkansa ja tehtävänsä, eikä ketään voida sanoa turhaksi (Efe.1:22-23). Kristus-osallisuus toteutuu alttarin sakramenttien kautta ja yhteys-osallisuus lähimmäisen sakramentin kautta, eivätkä nämä kaksi ole kovinkaan kaukana toisistaan. (Malkavaara 2011, 122-131.)

Osallisuuden kirkossa on tilaa epävarmuudelle ja kyselylle. Jumala on aina enemmän salaisuus ja ihme kuin selityksiemme kohde. Se haastaa mukaan keskeneräisyyden matkalle, jolla on ilon ja oivaltamisen mahdollisuus sekä mahdollisuus tulla osaksi yhteisön tarinaa. Meidän kirkko -strategiassa huomioidaan erityisesti nuorten osallisuuden vahvistaminen. Seurakunnissa tulee laatia toiminnalliset tavoitteet osallisuuden lisäämiseksi ja osallisuuden tulee näkyä päivittäisessä työssä. Paikallisella tasolla johdon tulee sitoutua strategiaan ja rohkaista nuoria mukaan kantamaan vastuuta. (Virtanen 2011, 88, Meidän kirkko 2007, 44-46.)

TAULUKKO 2. Lasten ja nuorten osallisuutta edistäviä ja estäviä tekijöitä seurakunnassa (Mukaillen Lerssi 2012, 80-81.)

Osallisuutta edistäviä tekijöitä	Osallisuutta estäviä tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"> • Lapset mukana toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viranhaltijakeskeinen toimintakulttuuri

<ul style="list-style-type: none"> • Kunta, järjestöt, oppilaitokset ja vanhemmat osallisina ja verkostoissa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Satunnainen verkostoyhteistyö
<ul style="list-style-type: none"> • Strategian ja toimintasuunnitelman tuki 	<ul style="list-style-type: none"> • Osallisuuden vahvistamista ei ole kirjattu suunnitelmiin.
<ul style="list-style-type: none"> • Eri työmuotojen välinen vuoropuhelu ja samansuuntaiset tavoitteet toiminnassa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Saarrekkeinen työmalli, jossa yhteistyö vähäistä.
<ul style="list-style-type: none"> • Tavoittava työ, jossa on aikaa kohdata ja kuunnella 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimistokeskeinen työ sekä kokoavan toiminnan malli, joka tavoittaa vain pienen joukon lapsia ja nuoria.
<ul style="list-style-type: none"> • Vapaaehtoisuuteen ja itsenäiseen toimimiseen tukeminen. Toimijan kykyihin luottaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten, nuorten ja vapaaehtoisten käyttämätön asiantuntijuus.
<ul style="list-style-type: none"> • Viestinnän kehittäminen ja sosiaalisen median käyttö dialogin luomisessa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muutosvastarinta työtavoissa ja työkuulttuurin muutoksessa.

Maailman muuttuessa on työnkin muututtava vastaamaan ajan tarpeita. Kirkko tarvitsee toimintaansa ja olemukseensa sitouttavaa vertaiskulttuuria ja lapset ja nuoret tarvitsevat puolesta puhujia tullakseen kuulluiksi. Kirkon kasvattajien tehtävä on tehdä lasten ja nuorten elämää näkyväksi päättäjille sekä opetella olemaan läsnä ja kuuntelemaan lapsia ja nuoria monin eri tavoin. Näin ollaan mahdollistamassa lasten ja nuorten osallisuuden vahvistumista niin tunnekokemuksena, toiminnassa kuin päätöksenteossakin. Tässä työssä seurakuntia tukevat seurakunnalliset palvelujärjestöt tuottaen materiaalia, palveluja ja koulutusta työntekijöille. Seuraavana kuvataan Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa –hanketta, jonka kautta seurakunnat ovat saaneet kattavasti erilaista tarjontaa osallisuuden vahvistamistyöhön.

4 TYTTÖJEN JA POIKIEN OIKEUDET KIRKOSSA -HANKE

4.1 Hankkeesta yleisesti

Seurakuntien Lapsityön Keskus (SLK), Nuorten Keskus (NK), PTK -poikien ja tyttöjen keskus ja Suomen Lähetysseuran lapsi- ja nuorisotyö (SLS) ovat toteuttaneet Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa –hankkeen vuosina 2009-2011. Nämä järjestöt yhteistyössä Kirkon Kasvatus ja Nuorisotyön (nykyisin Kirkon Kasvatus ja Perheasiat) ja Kirkon ruotsinkielisen työn keskuksen kanssa ovat tavoitelleet lapsiystävällistä kirkkoa ja yhteiskuntaa vahvistamalla tyttöjen ja poikien osallisuutta seurakunnissa sekä pyrkineet vahvistamaan tyttöjen ja poikien edun huomioimista kirkollisissa ja samalla kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Hanke on toiminut yhteistyössä lapsi- ja nuorisopolitiikkaohjelman kanssa ja sen on mahdollistanut opetusministeriö avustamalla kaikkia osahankkeita rahallisesti. Hankkeen työskentelyä on ohjannut johtoryhmä, joka muodostui kirkollisten palvelujärjestöjen ja kirkkohallituksen edustajista. Koordinoinnista, yhteyksistä sidosryhmiin, tiedotuksesta ja arvioinnista on vastannut hankkeen ohjausryhmä. Hankkeen koordinaattorina on toiminut Kaisa Rantala. (Rantala 2011, 152.)

Tavoitteena on ollut vahvistaa lasten ja nuorten kokemusta omasta osallisuudesta ja osallisuuden toteutumisesta heidän elämässään sekä luoda menetelmiä ja arkipäivän käytäntöjä, joiden avulla lapsi ja nuori voi löytää paikkansa aktiivisena toimijana seurakunnassa, järjestöissä ja yhteiskunnassa ylipäänsä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tärkeyttä ja sen omaksumista on korostettu lapsiystävällisemmän seurakuntatyön kehittämiseksi. Hanke on muodostunut käytännössä neljästä eri osahankkeesta, joilla kaikilla on ollut omat tavoitteensa ja päämääränsä lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisessa. (Rantala 2011, 152.)

4.2 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosi

Seurakuntien Lapsityön Keskus toteutti vuonna 2009 hankkeen teemalla YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosi. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa sopimuksen tunnettuutta kirkossa ja yhteiskunnassa sekä lisätä aikuisten ymmärrystä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen sisällön tärkeydestä niin lapsen kuin aikuisen elämässä.

Hankkeen aikana arvioitiin lapsen oikeuksien toteutumista kirkossa sekä seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön kautta tehtiin lapsen oikeuksien sopimus näkyväksi perheille ja verkostoille (koulut, järjestöt, muut ammattikasvattajat). Yleisellä tasolla hanke tarjosi kaikenikäisiä suomalaisia puhuttelevan mallin, jolla lapsen oikeudet saatiin omakohtaisiksi niin perheissä kuin kouluissa ja kerhoissa. KÄTTÄ PÄÄLLE -sopimus tarjosi mahdollisuuden lapselle tulla nähdyksi ja kuulluksi itselleen tärkeissä asioissa ja seurakunnille työvälineen käydä osallisuuskeskustelua yhteisöissään. Lasta kuulevia ja lapsen hyvää elämää edistäviä sopimuksia koko maassa tehtiin juhlavuoden aikana kymmeniä - ellei satojatuhansia. (Seurakuntien Lapsityön Keskus i.a.; Kättä Päälle, Opetusministeriön selvityksen liite 1, 2009.)

Juhlavuosi ja sen kampanjointi tapahtumineen sai runsaasti mediajulkisuutta ja nosti YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tunnettuutta 52 prosentista 72 prosenttiin. Mainosten teemat olivat ”Kuuntele, mitä asiaa lapsellasi on” sekä ”Yhteinen aika on tärkeämpää kuin tavara”. Julkisen kampanjoinnin ja tapahtumien lisäksi hanke poiki mm. piispojen kannanottoja lasten oikeuksista, uskontokuntien yhteisen julkilausuman tasavallan presidentille, koulutusta ja seminaareja sekä julkaisut Kaisa Raittilan ”Lapsen oikeus pyhään” ja Kathleen Marshallin ja Paul Parvisin kirjan ”Lasta kunnioittaen” käännöksen. (Opetusministeriön selvityksen liite 1, 2009.)

4.3 MONESA -projekti

Suomen Lähetysseuran kasvatus- ja koulutusyksikkö toteutti MONESA, monenlaisia ja samanarvoisia projektin vuosina 2007-2009. Projektiin valittiin seitsemän paikallishan-

ketta. Hankkeissa kehitettiin erilaisia kasvatuksen menetelmiä kehittämään ja monipuolistamaan kansainvälistyvää ja monikulttuurista lapsi- ja nuorisotyötä. Haasteena oli tukea vieraista kulttuureista tulevien lasten ja nuorten osallisuutta ja kaventaa kohtaamisen kuilua suomalaisten lasten ja nuorten kanssa. (Suomen Lähetysseura i.a.)

Projekti kehitti ja tuotti kasvattajille uskontodialogiin sekä kansainvälisyys- ja suvaitsevaisuuskasvatukseen soveltuvia toimintamalleja, materiaalia ja koulutusta. Tavoitteena oli myös paikallishankkeiden kautta tavoittaa nuoret ja kehittää heidän kanssaan osallistavaa ja monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen ohjaavaa toimintaa. Paikallishankkeita toteuttivat Vuosaaren srk, Hakunilan srk-Vantaan NMKY, Tampere srk-yhtymä, Ylöjärven srk, Lahden srk-yhtymä, Alppilan srk – Aleksis Kiven koulu sekä Oulun srk-yhtymä. Paikallishankkeiden tuotokset ja raportit on koottu Lähetysseuran MONESA sivuille kaikkien kasvattajien hyödynnettäväksi. (Opetusministeriön selvityksen liite 2, 2009.)

Yhteisen vaikuttamisen tasolla projekti tarjosi koulutuksia, seminaareja ja erilaisia kohtaamisen foorumeja. Suomen Lähetysseura projektia koordinoivana järjestönä tuotti valtakunnalliseen jakeluun monikulttuurisuus- ja suvaitsevaisuuskasvatuksen materiaali-paketin sekä kaksi erilaista lasten ja nuoren kanssa pelattavaa peliä. (Opetusministeriön selvityksen liite 2, 2009.)

4.4 Ensimmäinen kerta 2010 – seurakuntavaalihanke

Nuorten Keskus toteutti vuosina 2009-2010 seurakuntavaalihankeen jonka teemana oli Ensimmäinen kerta, Nuoret ja seurakuntavaalit 2010. Hankkeen tavoitteena oli tavoittaa nuoret äänestäjät, ehdokkaat ja ehdokkaiden kannustajat toimimaan aktiivisesti seurakuntavaaleissa, joissa ensimmäistä kertaa äänestysikäraja oli 16 vuotta. Osallisuuden kasvattamisen lisäksi haasteena oli aktivoida seurakunnat toimimaan vaalijärjestelyissä nuori-ystävällisesti. (Nuorten Keskus 2009.)

Vaikka seurakunnan toiminnassa aktiivisesti toimivat nuoret voivatkin vaikuttaa toimintaan ja kokea osallisuutta omassa yhteisössään, ei heidän äänensä vielä kuulu päätöksenteossa ja hallinnossa. Hankkeen toiminta edesauttoi saamaan seurakuntiin niin nuoria äänestäjiä, ehdokkaita kuin seurakuntien luottamushenkilöitäkin sekä toi esiin osallisuuden ja demokratiakasvatukseen liittyviä teemoja seurakuntatyöhön. Kirkon työntekijät nuorten kannustajina olivat ratkaisevassa roolissa hankkeen aikana. (Opetusministeriön selvityksen liite 2, 2010.)

Kampanjateema kantoi nimeä ”Ensimmäinen kerta” sloganilla ”Nää on meidän vaalit”. Nuorten kampanja kulki rinnakkaisena koko Kirkkohallituksen koordinoiman seurakuntavaalikampanjan kanssa. Mediassa seurakuntavaalit näyttäytyivät nuorekkaana, monipuolisena ja kantaottavana. Erilaisissa verkostoissa, koulutuksissa ja materiaalien kautta nuorten vaikuttaminen ja osallisuuden vahvistaminen olivat vahvasti esillä. Hankkeen valtakunnallinen kampanjointi oli nuorekas ja kieleltään onnistunut. (Opetusministeriön selvityksen liite 2, 2010.)

4.5 Näyn ja kuulun -hanke

PTK - poikien ja tyttöjen keskus toteutti vuosina 2010 – 2011 osallisuutta ja lapsivaikutuksia korostavan osahankkeen Näyn ja kuulun - Tyttöjen ja poikien osallisuus kirkossa. Hankkeen tavoitteena oli kehittää ja saada käyttöön seurakuntien toimintaan ja hallintoon erilaisia välineitä lapsen edun toteutumiseen seurakunnissa.

1. Lapsivaikutusten arviointimenetelmällä saadaan tietoa päätösten ja hallinnon ratkaisujen konkreettisista vaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Se auttaa suunnittelussa ja päätöksenteossa ja samalla parantaa lasten, nuorten ja heidän perheidensä arkista hyvinvointia. (PTK 2011, Lapsivaikutukset)
2. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kansalliseen viestintästrategiaan vuonna 2010 kirjatun Lapsiystävällinen toimija -kriteeristön luominen toteutui myös hankkeen puitteissa. Kriteerien avulla seurakunnat voivat parantaa lapsen oi-

keuksien sisäistymistä toimintaansa ja sen myötä lasten ja nuorten osallisuutta. (PTK 2011, Lapsivaikutukset)

3. Seurakuntia kannustettiin valitsemaan työntekijöistä ja/tai luottamushenkilöistä lapsiasiahenkilö joka erityisesti tarkastelee toimintaa ja päätöksentekoa lasten ja nuorten edun näkökulmasta. Lapsiasiahenkilöitä tiedotettiin, kannustettiin ja koulutettiin hankkeen puitteissa. (PTK 2011, Lapsivaikutukset)

Hanke toimi tiiviissä yhteistyössä lapsiasiavaltuutetun sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman kanssa. Yhteistyö loi suuntia lasten oikeuksien valtavirtaistamiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa ja tuotti mm. Kansallisen lapsen oikeuksien viestintästrategian, joka on luovutettu ministeriöön huhtikuussa 2010. (Opetusministeriön selvityksen liite 1, 2010.)

Konkreettisia toimenpiteitä hankkeen aikana ovat olleet Kirkon lapsi- ja nuorisotyön neuvottelupäivien valmistelutyöryhmässä osallisuuden markkinointi- ja viestinnänkampanjointi, seurakuntien osallisuuskilpailu sekä Näyn ja kuulun – lapsen etu ja osallisuus käsikirja, jota ovat kirjoittaneet lapsen edun ammattilaiset sekä yhteiskunnan että kirkon puolelta. Lisäksi on ollut useita koulutus-, tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia osallisuusteemaan liittyen. (Opetusministeriön selvityksen liite 1, 2010.)

5 TUTKIMUS LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUDESTA

5.1 Työelämäyhteistyö

Tutkimuksen tilaaja on PTK – poikien ja tyttöjen keskus. Hankekoordinaattori Kaisa Rantala on toiminut koko Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeen ajan sen koordinaattorina ja erityisesti vastannut Juhlavuosi 2009 – osahankkeesta ja viimeisimmästä Näyn ja Kuulun –osahankkeesta. Hän on toiminut tutkimuksen työelämäohjaajana.

Tilaaajan tavoitteena on saada tutkimustuloksia Suomen seurakunnista hankkeen vaikutuksista sekä lapsen edun ja osallisuuden kehittymisestä ja kehittämisestä. Jotta tutkimus ja sen aikainen työskentely vastaavat sekä tutkijan että työelämän tarpeita, on tutkimuksesta ja sen valmistumisesta tehty kirjallinen sopimus.

5.2 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimus selvittää seurakuntien varhaiskasvatus- ja nuorisotyössä tehtyjä (1) osallisuuden edistämiseen tähtääviä toimenpiteitä sekä kartoittaa (2) mitä hankkeen tarjoamia osallisuuden edistämisen välineitä on hyödynnetty. Tutkimuksesta saatava tieto kertoo seurakuntien kasvatuksen ammattilaisten asenteista lapsen ja nuoren osallisuutta kohtaan (3) tarkastellen työntekijän otetta ja motivaatiota osallisuuden edistämiseen. Koska jäsenten sitoutuminen ja osallisuuden kokemus on kirkolle elinehto, on tarkoituksenmukaista (4) kartoittaa mahdollisia esteitä osallisuuden kokemisen tieltä. Voiko kirkko ennakoida ja huomioida lapsivaikutukset tulevaisuudessa paremmin ja rakentaa määrätietoisesti lapsi- ja nuoriystävällisempää kirkkoa?

Tutkimuskysymykset ovat

1. Millaisia lasten ja nuorten etua ja osallisuutta tukevia käytäntöjä on käytössä seurakunnissa?
2. Mitä konkreettista on hyödynnetty Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeen projektien ja osahankkeiden tarjonnasta?
3. Miten työntekijän työote ja asenne osallisuutta kohtaan vaikuttaa osallisuuden edistämisessä?
4. Millaiset asiat seurakunnassa ovat esteenä lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseksi päätöksenteossa ja toiminnassa?

Osallisuuden näkökulmat tutkimuksessa vaihtelevat kolmen osa-alueen alueilla aiemmin esitettyjen määritelmien mukaisesti. Lasten ja nuorten demokratiaosallisuuden alueeseen kuuluvat kysymykset joissa viitataan vaikuttamiseen ja kuulluksi tulemiseen hallinnossa ja päätöksenteossa. Lasten ja nuorten yhteisöosallisuutta tarkastellaan kysymyksillä jotka liittyvät jäsenyyteen, yhteenkuuluvuuteen ja yhdessä tekemiseen. Hengellinen osallisuus nähdään osaksi yhteisöosallisuutta, onhan kirkolla ja seurakunnalla yhteisönä toimiessaan aina myös hengellinen ulottuvuus. Kolmas näkökulma liittyy työntekijän rooliin osallisuuden vahvistajana. Tähän osa-alueeseen liittyvät kysymykset työntekijän omista toimenpiteistä, valinnoista ja mielipiteistä osallisuuden vahvistamisessa.

5.3 Aineisto ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin määrällisenä kyselytutkimuksena seurakuntien kasvatuksen ammattilaisille. Kirkon tilastollisen vuosikirjan mukaan Suomen seurakunnissa työskentelee 1277 nuorisotyönohjaajaa (Suomen ev. lut. kirkko, 2012.) Lapsityönohjaajia tai lapsityöstä vastaavia lastenohjaajia sekä kasvatuksesta vastaavia työalateologeja ei määrällisesti ole tiedossa, mutta seurakuntien määrään nähden voidaan arvioida molempia

olevan noin 400. Kuitenkin pienissä seurakunnissa samalla papilla voi olla useita työaloja vastuullaan, eikä hän näin erotu erityisesti kasvatuksen työalateologiksi. Seurakuntia Suomessa oli vuonna 2011 yhteensä 449 (Suomen ev. lut. kirkko, 2012).

Tutkimuksen perusjoukko oli yli 2000 henkilöä, joka edellytti pitäytymistä vain määrällisessä tutkimuksessa. Kysely oli menetelmänä sellainen, joka antoi mahdollisuuden laajaan otantaan. Se myös antoi monipuolisimmin tietoa seurakunnista analyysiä ja tutkittavan asian kartoittamista varten. Heikkilän mukaan otoskoko tulee aina vaikuttaa se, miten yksityiskohtaisia ja luotettavia tuloksia halutaan. Tutkimuksen pitäytyessä ainoastaan monivalintakysymyksissä voi otoskoko olla suuri. Jos tutkimuksella halutaan kartoittaa esimerkiksi kokemuksia ja ajatuksia vastausvalintojen takana, jolloin vastaaja kirjoittaa kysymyksiin vapaasti, otos on rajattava tällöin huomattavasti pienemmäksi. (Heikkilä 2008, 40-44.)

Tässä tutkimuksessa ei annettu vapaan kirjoittamisen mahdollisuutta kuin lomakkeen lopussa vapaan palautteen muodossa, koska haluttiin toteuttaa kysely mahdollisimman laajana. Perusjoukko koostui kirkon nuorisotyönohjaajista, lapsityönohjaajista ja kasvatustyöstä vastaavista teologeista kaikista Suomen hiippakunnista, erikokoisista seurakunnista. Saatavilla oli lähes koko perusjoukon sähköpostiosoitteet. Kysely lähetettiin työntekijöille hankejärjestöjen toimesta. Lähtökohdaltaan kyseessä oli kokonais-tutkimus, koska kysely lähetettiin lähes kaikille maan lapsi- ja nuorisotyönohjaajille sekä kasvatustyöalojen teologeille.

Määrällisessä kyselytutkimuksessa kysymysten laadinta on tutkimuksen olennaisin osatekijä. Kysymyksille annettiin prosessin omaisesti aikaa hioutua ja muokkaantua toivotunlaisiksi. Kun tutkittavat asiat oli suunnitelmassa saatu nimettyä, suunniteltiin seuraavaksi lomakkeen rakenne, muotoiltiin kysymykset ja testattiin lomake ennen lopullisen lomakkeen lähettämistä. Tutkimuskysymykset jäsenyivät lomakkeelle loogisesti (Liite 2). Alun taustatietojen jälkeen kysyttiin hankkeen tunnettuutta ja sen tarjonnan hyödyntämistä. Hankekysymykset ikään kuin johdattelivat vastaajan varsinaiseen teemaan osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Erilaiset monivalintakysymykset kuumemisesta, lapsen edusta, toimenpiteistä ja esteistä laittoivat vastaajan ottamaan kan-

taa asiaan sekä työntekijän että seurakunnan näkökulmista. Lopuksi oli useita mielipidevääntämiä sekä vapaaehtoinen kirjallinen palaute. Lomakkeessa kaikki kysymykset olivat vapaaehtoisia niin, että ne saattoi ohittaa, jos asiaan ei halunnut ottaa kantaa.

Aineiston luokittelussa yhdistettiin joitakin erilaisia ammattinimikkeitä vastaavan ryhmän alle. Aineiston käsittelyssä ammattiryhmistä käytetäänkin termejä nuorisotyön ammattilainen, varhaiskasvatuksen ammattilainen ja teologi. Tuloksien käsittelyssä käytettiin perusfrekvenssien lisäksi SPSS -ohjelman ristiintaulukointia ja merkittävyystestejä. Merkittävyydellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa lukujen huomattavaa poikkeavuutta eri ryhmien välillä. Verrattavien lukujen tilastollisia eroja kuvataan tekstissä seuraavin merkein: $p < 0,05$ / vähän merkittävä, $p < 0,01$ / merkittävä ja $p < 0,001$ / erittäin merkittävä. Kaikille kysymyksille ei kuitenkaan voitu testejä tehdä. Näiden tulosten merkittävyyttä kuvataan sanallisesti ja prosentteina.

5.4 Tutkimuksen vaiheet

Kysymysten laadinta ja valinta tehtiin tammikuun 2012 loppuun mennessä yhteistyössä yhteistyökumppanin kanssa. Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeessa osallisina olevat palvelujärjestöt pääsivät vaikuttamaan kysymysten laadintaan. Kyselylomake tehtiin Webropol – ohjelmalla. Webropol on internetpohjainen työkalu tiedonkeruuseen ja tulosten käsittelyyn.

Kysely toteutettiin sähköpostitse tammi-helmikuun 2012 aikana antaen vastausaikaa kyselyyn kolme viikkoa. Kysely lähti PTK:n lähettämänä 607 varhaisnuorisotyössä työskentelevälle, Nuorten Keskuksen kautta 470 nuorisotyössä työskentelevälle ja Lapsityön Keskuksen kautta 624 lapsityössä työskentelevälle (yhteensä 1701). Noin 300 perusjoukkoon kuuluvaa jäi siis ilman kyselyä, eikä heidän henkilöllisyyttään pystytty selvittämään. Lapsityön Keskuksella oli ammattiryhmät tiedossa niin, että puolet heidän osoitteista tiedettiin olevan teologien ja puolet lapsityöstä vastaavien osoitteita. Muiden postituslistojen ammattiryhmien jakaumista ei ole tietoa. Myöskään osoitteiden

päällekkäisyyttä ei voitu tietää. Siksi kysely lähti julkisena linkkinä niin, että vaikka samalle henkilölle olisi tullut useita kyselyposteja, hänellä oli mahdollisuus vastata siihen yhdeltä koneelta vain kerran. Saatekirjeessä (Liite 1) mainittiin myös päällekkäisyyden mahdollisuus ja että tarkoitus on kuitenkin vastata vain kerran. Saatekirjeessä kuvattiin tutkimuksen tavoite ja hanke jota arvioidaan. Kirjeellä pyrittiin motivoimaan vastaaja antamaan aikaansa lomakkeen täyttämiseen. Lomake (Liite 2) oli linkkinä sähköpostimuotoisessa saatekirjeessä.

Tulosten kokoaminen ja analysointi tapahtui kesän ja syksyn 2012 aikana. Tutkimuksen tilaajalle toimitettiin osa tuloksista analysoituna jo huhtikuussa 2012. Tutkimuksen loppuunsaattaminen toteutui vuoden 2012 loppuun mennessä.

6 TUTKIMUSTULOKSET, OSALLISUUTTA KOHTI

6.1 Taustatiedot

Kyselyyn hyväksytyjä vastauksia saatiin 185 kappaletta. Vastaajista 71 % oli naisia ja 29 % miehiä. Tutkimuksen vastausprosentti oli vain 11 %. Suuri kato on huomioitava tulosten arvioinnissa. On huomioitava, että vastaajat voivat olla aiheesta erityisesti kiinnostuneita ja ovat siksi vastanneet kyselyyn. Tällöin heidän vastaukset eivät vastaa täysin keskimääräisen työntekijän vastauksia. Seuraavassa esitellään vastaajien muita taustatietoja taulukoittain.

TAULUKKO 3. Hiippakunta jossa työskentelet (n=183)

Hiippakunta	Frekvenssi (n)	Prosentteina
Tampere	37	20 %
Kuopio	35	19 %
Mikkeli	26	14 %
Turku	20	11 %
Helsinki	19	10 %
Lapua	17	9 %
Oulu	17	9 %
Espoo	12	7 %
Yhteensä	183	99 %

Taulukon 3 mukaan hiippakunnallisesti eniten vastauksia tuli Tampereen (20 %), Kuopion (19 %) ja Mikkelin (14 %) hiippakunnista, kun taas Porvoon hiippakunnasta ei tullut yhtään vastausta. Porvoon hiippakunta on ruotsinkielinen, eikä kyselyssä ollut huomioitu kielivaihtoehtoja. Tieto hiippakunnasta antaa maantieteellistä ja jossain määrin toimintakulttuurillista viitettä vastaajasta. Toimintakulttuuriin vaikuttaa enemmän kuitenkin työympäristö, jota selvitettiin kysymällä työpaikkaa seuraavasti.

TAULUKKO 4. Työpaikka (n=184)

	Frekvenssi (n)	Prosentteina
Pieni seurakunta (alle 7000 jäsentä)	63	34 %
Keskikokoinen (7000-14000 jäsentä)	44	24 %
Suuri seurakunta (yli 14000 jäsentä)	62	34 %
Seurakuntayhtymä	15	8 %
Yhteensä	184	100 %

Seurakunnan jäsenmäärä määrittää työyhteisön kokoa sekä työn kulttuuria ja -arkea. Seurakuntayhtymässä puolestaan on ihan omanlaisensa työyhteisö ja työn kulttuuri. Taulukko 4 kuvaa vastaajien työpaikkojen jakautuvan muuten tasaisesti, paitsi seurakuntayhtymissä työskenteleviä on selvästi vähemmän. Eri ammattien edustajat kyselyssä jakautuivat seuraavasti.

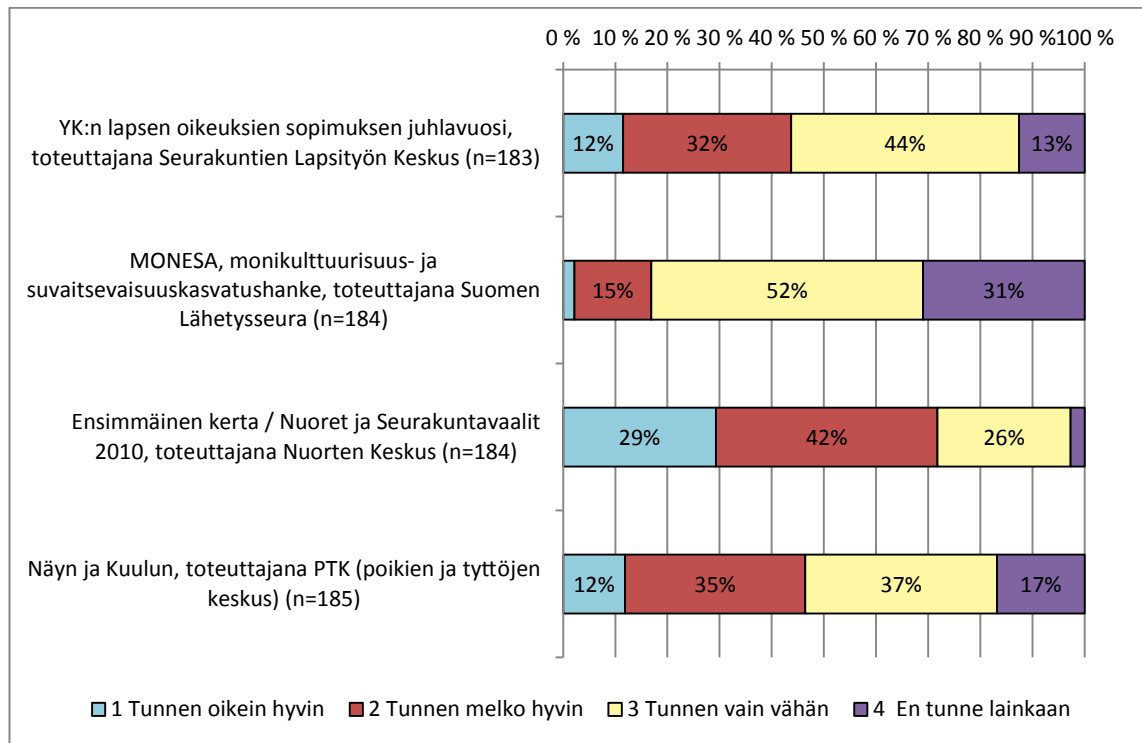
TAULUKKO 5. Ammatti (n=185)

	Frekvenssi (n)	Prosentteina
Nuorisotyönohjaaja	137	74 %
Lapsityönohjaaja tai vastaava	26	14 %
Teologi	17	9 %
Muu	5	3 %
Yhteensä	185	100 %

Ammattiryhmistä odotetusti nuorisotyön ammattilaiset olivat suurin vastaajajoukko (Taulukko 5). Ammattien jakautuminen vastaa hyvin myös perusjoukon ammattien määrää. Suhteessa kaikista kolmesta ammattiryhmästä on tullut vastauksia tasaisesti. 3 % vastaajista oli muiden ammattien edustajia kuten kirkkomuusikko, lähetys sihteeri tai diakoni. Teologien työaloista ei ole tietoa, edustavatko he lapsityötä vai nuorisotyötä työalappaina.

6.2 Hankkeiden teemat ja tarjonta

Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa hankkeen neljä osahanketta tarjosi monenlaista palvelua, materiaalia ja koulutusta seurakuntien työntekijöille osallisuuden vahvistamiseksi eri näkökulmista. Kyselyssä kartoitettiin hankkeiden tunnettuutta ja tarjonnan hyödyntämistä.

KUVIO 1. Kuinka hyvin tunnet osahankkeet?

Kuvion 1 mukaisesti osahankkeista selvästi tunnetuimmaksi nousi vastauksissa Ensimmäinen kerta, seurakuntavaalihanke, jonka kokivat erittäin tutuksi tai melko tutuksi 72 % vastaajista (n=184). Hanke oli tavoittanut erityisesti nuorisotyön ammattilaiset, sitten teologit, ja vierain hanke oli varhaiskasvatuksen ammattilaisille ($p < 0,01$). Hanke oli tunnettu tasaisesti kaikissa hiippakunnissa, paitsi jostain syystä Oulun hiippakunnasta vastanneille se oli jäänyt vieraammaksi.

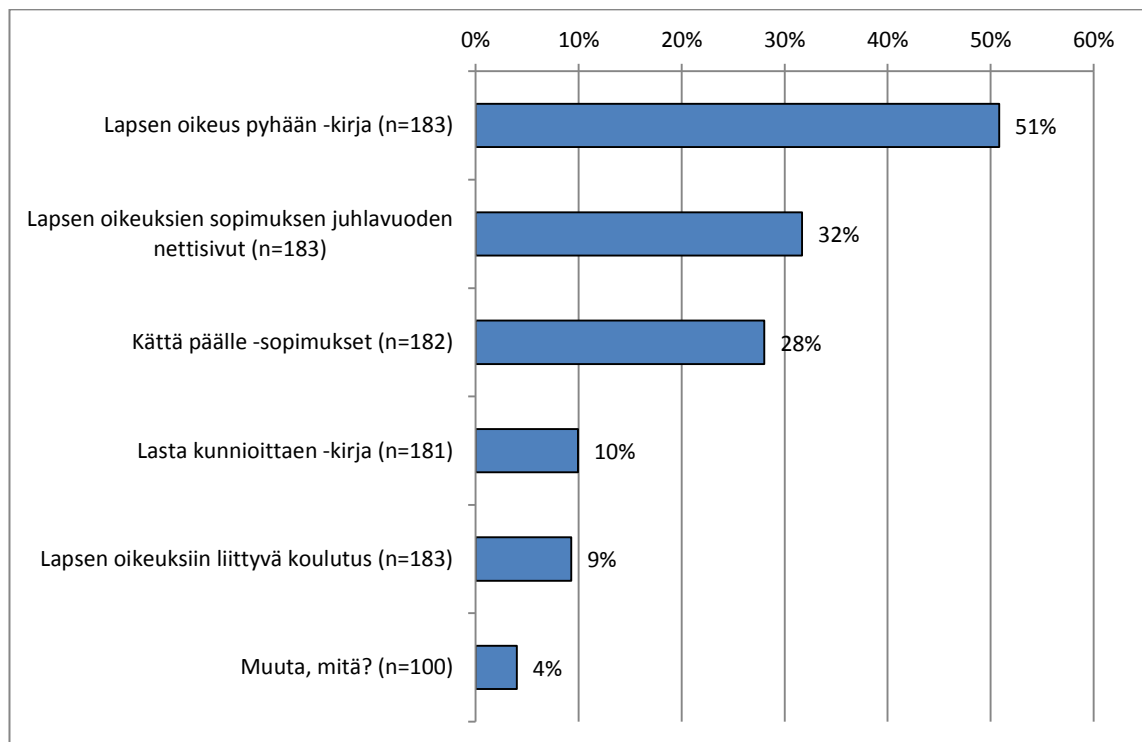
Näyn ja kuulun- sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhluvuosihankkeet olivat lähes yhtä tunnettuja. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhluvuosihanke oli tavoittanut erityisesti varhaiskasvatuksen ammattilaiset ($p < 0,001$). Hanke oli saanut suosiota

Turun hiippakunnassa ($p < 0,05$) sekä Lapuan ja Oulun hiippakunnissa. Samoin Näyn ja kuulun hanke oli varhaiskasvatuksen ammattilaisille tutuin, sitten nuorisotyölle ja vierain teologeille ($p < 0,05$). Erityisesti Turun hiippakunnan ja Kuopion hiippakunnan vastaajat tunsivat Näyn ja kuulun -hankkeen ($p < 0,01$).

Vieraimmaksi oli jäänyt MONESA, jonka tutuksi oli kokenut vain 17 % vastaajista. Vaikka MONESA oli suunnattu nuorisotyön ammattilaisille, ei hankkeen tunnettuus poikennut muista ammattiryhmistä, vaan se oli jäänyt yhtä vieraaksi kaikille.

6.2.1 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosihanke

Seuraava kuvio kuvaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosihankkeen tarjonnan hyödyntämistä.

KUVIO 2. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosihankkeen tarjonnan hyödyntäminen

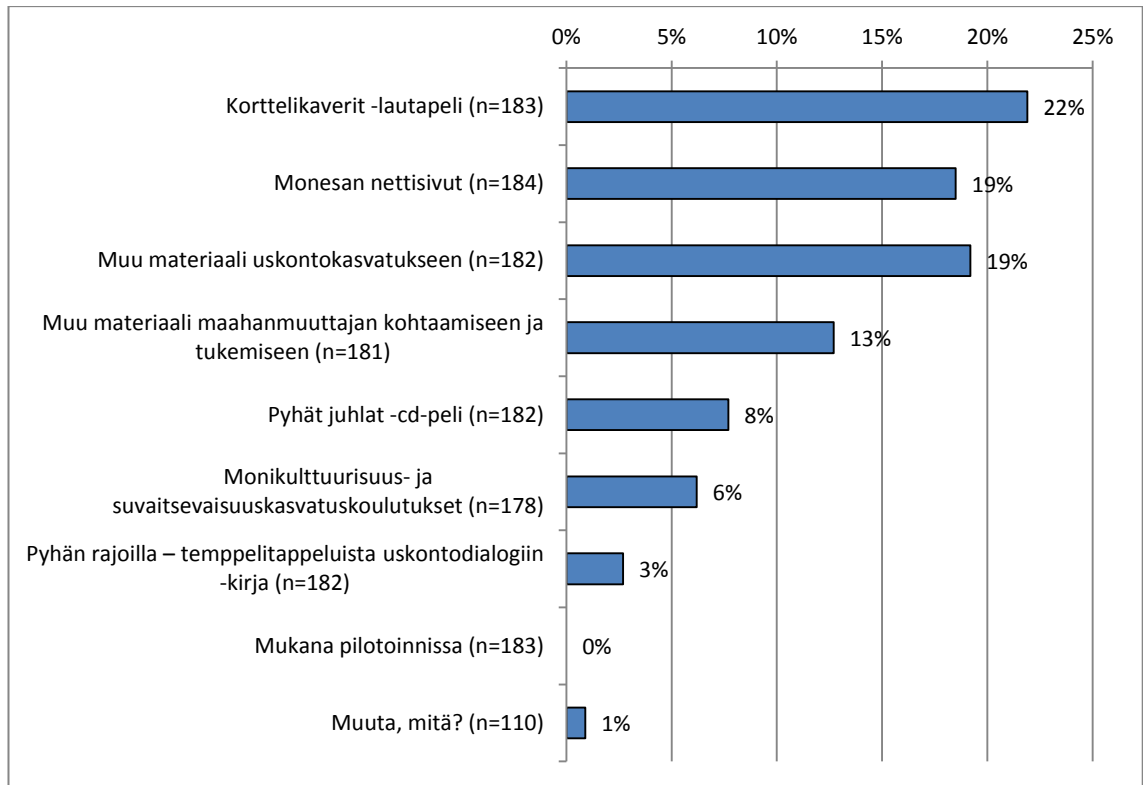
Kuvion 2 mukaiset tarjonnat ovat kuvattuna suosituimmuus järjestyksessä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisille tämä oli hankkeista ollut merkittävin. Lapsen oikeus pyhään – kirjaa oli heistä hyödyntänyt 76 % sekä nettisivut ja kättä päälle –sopimukset olivat molemmat saaneet yli 50 % varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastauksista. Hankkeen teemaa oli hyödynnetty myös omiin toimintoihin soveltaen, kuten eräs vastaaja kuvasi:

Muistutimme kaupungin päivähoitoväen kanssa kaupungin ja seurakunnan päättäjiä lapsen oikeuksien päivänä lasten hyvästä päätöksenteossa.

Hankkeessa nuorisotyön ammattilaisille työssään hyödynnettävää tarjosi eniten Lapsen oikeus pyhään kirja (47 %), nettisivut (30 %) ja Kättä päälle -sopimukset (25 %). Teologit oli tavoittanut Lapsen oikeus pyhään –kirja (41 %).

6.2.2 MONESA –projekti

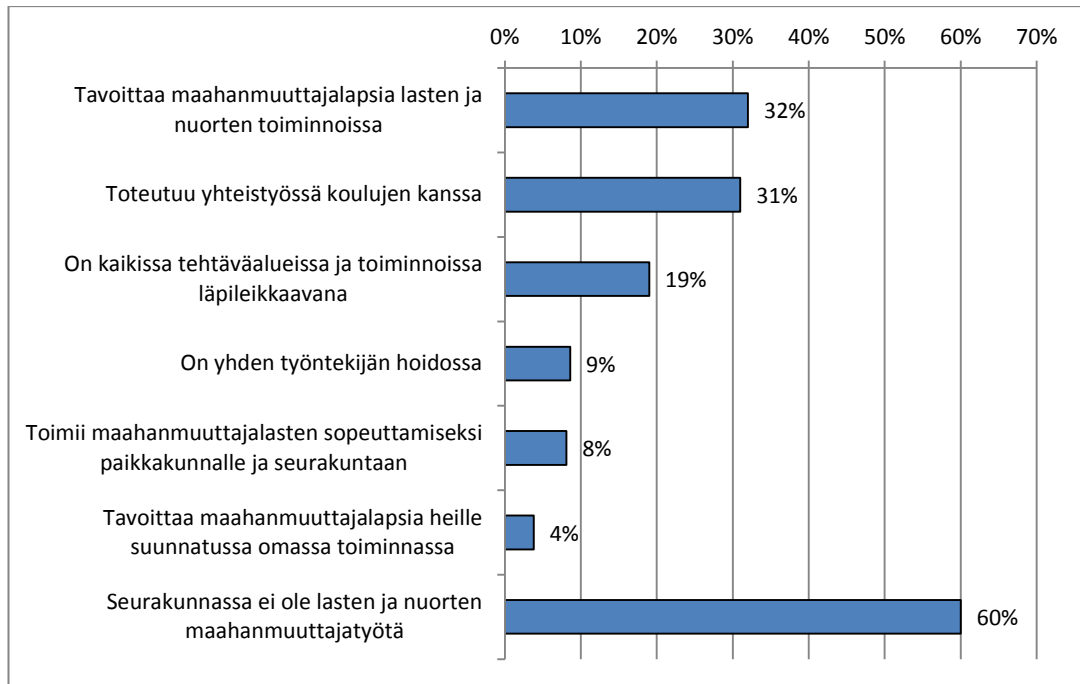
Osahanke MONESA oli projektimuotoinen ja tarjosi materiaaleja ja palveluja monikulttuurisuuden ja maahanmuuttajalasten kohtaamiseen.

KUVIO 3. MONESA -projektin tarjonnan hyödyntäminen

MONESA –projektista (Kuvio 3) oli hyödynnetty eniten Korttelikaverit lautapeliä (22 % n=183) ja hankkeen nettisivujen tarjontaa (19 % n=184). Pilotointiin osallistuneita työntekijöitä ei kyselyyn vastannut yhtään. Korttelikaverit peli oli nuorisotyön ammattilaisista 28 %:lla hyödynnetty työssä. Lisäksi nettisivuja ja muuta uskontokasvatusmateriaalia oli hyödyntänyt 20 % vastanneista nuorisotyön ammattilaista. Hanke ei ollut kohdentunut varhaiskasvatukseen joten siksi tarjontaa ei ollut tavoittanut heidän ammattiryhmäänsä. Myös teologeille hanke oli vieras. Kaikessa tarjonnassa prosentit jäi alle 10 % molempien ammattiryhmien kohdalla.

Monesa -projekti nosti kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden teemaa esille seurakunnissa. Maahanmuuttajalapset ja -nuoret ovat yksi konkreettinen kohderyhmä jonka kanssa osallisuuden vahvistamista tarvitaan erityisesti. Oman paikan löytyminen uudesta yhteiskunnasta ja kirkosta on ulkomaalaistaustaisille lapsille ja nuorille hyvän elämän edellytys.

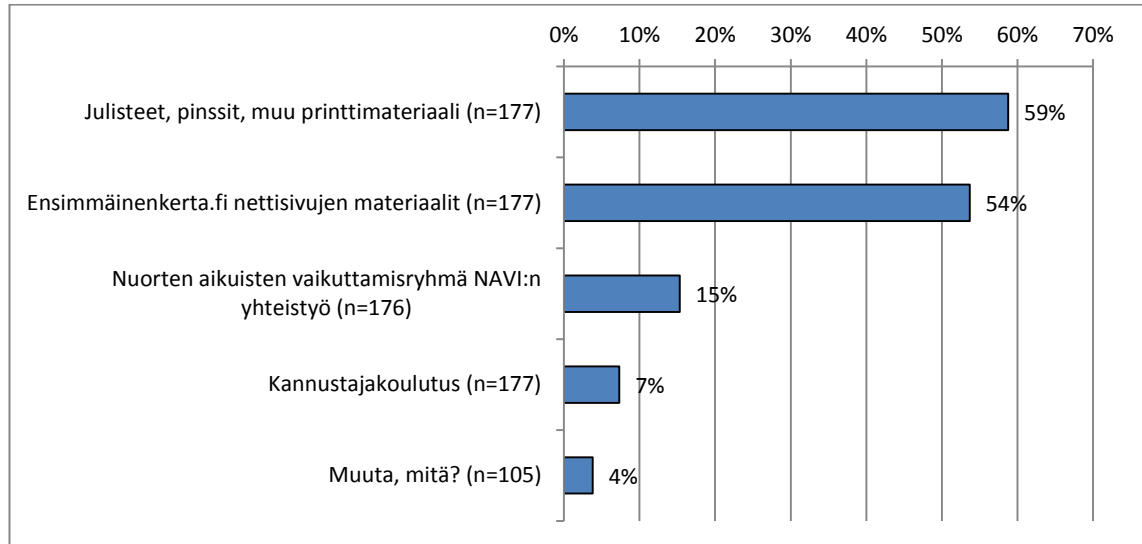
KUVIO 4. Miten monikulttuurinen lapsi- ja nuorisotyö toteutuu seurakunnassanne? (n=177)

Kysyttäessä monikulttuurisesta lapsi- ja nuorisotyöstä seurakunnissa 60 % vastaajista ilmaisi kuvion 4 mukaisesti, ettei seurakunnassa ole lasten ja nuorten maahanmuuttajatyötä. Jotkut olivat lisänneet avoimeen kohtaan, ettei sitä ole, koska ei ole tarvetta. Pienissä (n=61) ja keskisuurissa (n=42) seurakunnissa työskentelevistä yli 70 % oli vastannut, ettei maahanmuuttajatyötä ole. Suurissa seurakunnissakin (n=60) se on kaikkien työmuotojen läpileikkaavana vastuuna 35 % vastanneista.

Vastaajista 32 % on sisällyttänyt maahanmuuttajatyön muuhun lasten ja nuorten toimintaan seurakunnassaan ja samankokoinen joukko (31 %) toimii monikulttuurisuustyössä yhteistyössä koulujen kanssa. Hiippakunnittain vertailtuna vähiten maahanmuuttajatyötä oli Kuopion (n=35) ja Turun (n=18) hiippakunnissa. Molemmista oli yli 70 % vastannut, ettei maahanmuuttajatyötä ole. Yhteistyö koulujen kanssa korostui Helsingin (n=19), Lapuan (n=17) ja Tampereen (n=36) hiippakuntien vastauksissa (yli 40 %). Tavoittavuus lasten ja nuorten toiminnoissa korostui Helsingin, Lapuan ja Oulun (n=15) hiippakunnissa (yli 40 %). Yhden työntekijän koordinoimaa maahanmuuttajatyötä on selvästi vastausten valossa vain Mikkelin hiippakunnassa (20 %, n=25).

6.2.3 Ensimmäinen kerta 2010 – seurakuntavaalihanke

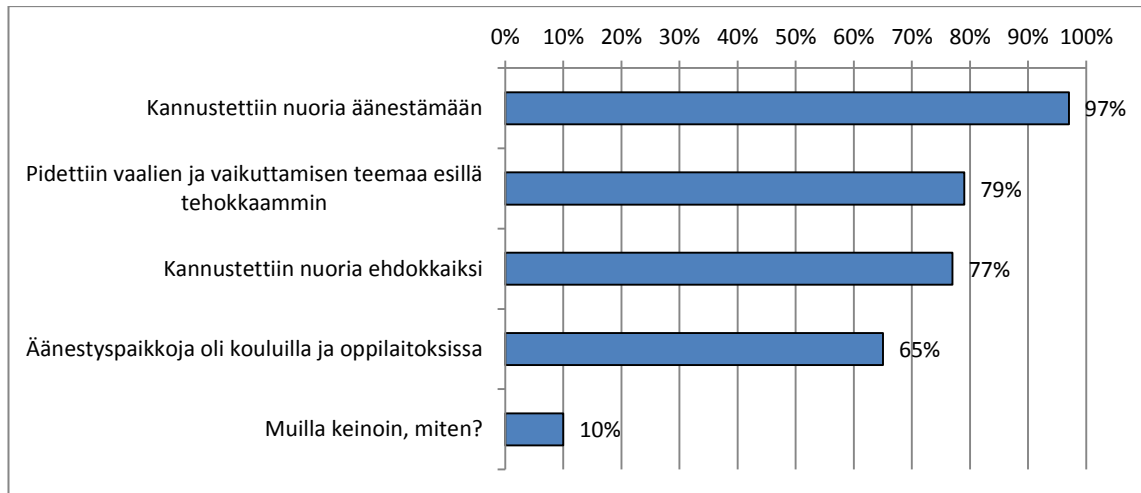
Hankkeen keskiössä oli vuoden 2010 seurakuntavaalit. Hanke tuotti materiaalia, mainostusta, tukea ja palveluja seurakuntiin, jotta nuoria saataisiin äänestämään, ehdokkaiksi sekä työntekijöitä ja muita aikuisia nuorten kannustajiksi.

KUVIO 5. Ensimmäinen kerta 2010 – seurakuntavaalihankeen tarjonnan hyödyntäminen

Julisteiden, pinssien ja muun materiaalien levittämisessä oli onnistuttu. Erityisesti nuorisotyön ammattilaiset oli tavoitettu näin (67 %) samoin kuin nettisivujen tarjonnalla (62 %). Kuviossa 5 esiintyvään avoimeen muuta, mitä? -kohtaan oli kirjattu, että hanke-työntekijät olivat myös vierailleet seurakunnissa.

Seurakuntavaaleihin ja ensimmäinen kerta –hankeeseen vahvasti liittyvää äänestysikärajan alenemista haluttiin tarkastella kysymällä kuinka tämä muutos oli seurakunnissa huomioitu.

KUVIO 6. (n=177) Miten äänestysikärajan aleneminen huomioitiin seurakunnassanne?

Vain 8 vastaajaa lukuun ottamatta vastaajat olivat huomanneet ikärajan alenemisen vaikuttavan seurakunnissaan. Kuviossa 6 näkyy, että eniten oli kannustettu nuoria käyttämään äänioikeuttaan (97 %). Äänestämään kannustaminen oli tasaisen suosittua kaikissa hiippakunnissa. Suurissa seurakunnissa (75 % n=61) ja seurakuntayhtymissä (80 % n=15) oli parhaiten saatu äänestyspaikkoja nuorten ympäristöön. Hiippakunta-vertailussa eniten äänestyspaikkoja oli viety nuorten keskuuteen Helsingin (78 % n=18) ja Turun (79 % n=19) hiippakunnissa. Helsingissä myös korostui teeman esillä pito verrattuna muihin hiippakuntiin. Huonoiten nuorten äänestyspaikat oli huomioitu Lapuan (44 % n=16) hiippakunnassa. Viisi vastaajaa kertoi avoimessa kohdassa seurakunnan lähettäneen kirjeen kaikille uusille äänioikeutetuille:

Kutsukirje äänestämään kaikille edellisen vaalin jälkeen äänestys-oikeuden saaneille.

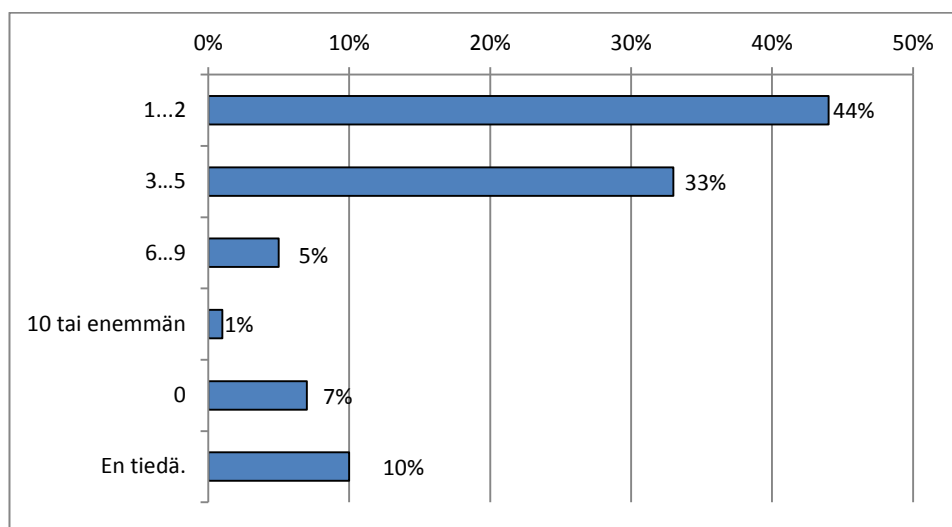
Vaalipaneeli lukiolla yhdessä oppilaskunnan hallituksen kanssa, Facebook-mainontaa.

Ne 8 vastaajaa, joiden seurakunnassa seurakuntavaalien ikärajan aleneminen ei vaikuttanut, perustelivat tätä muun muassa resurssien puuttumisella (7 vastaajaa), toisen työalaan kuulumisella (3 vastaajaa) tai sopuvaaleilla (2 vastaajaa). Yksittäiset vastaajat kokivat lisäksi, ettei heillä ollut lupaa toimia, ettei aihe kiinnostanut tai, ettei huomannut, että olisi jotenkin pitänyt toimia.

Toimittiin muuten ja koulu olisi antanut luvan, mutta seurakunnan päättäjät kielsivät menemästä sinne.

Kukaan ei vastannut, ettei tietoa seurakuntavaaleista ja uudesta ikärajusta olisi ollut saatavilla.

Nuorten Keskuksen seurakuntavaalihankeella oli yhtenä keskeisenä tavoitteena saada nuoria vaikuttajia päätöksenteko- ja hallintoelimiin seurakunnissa.

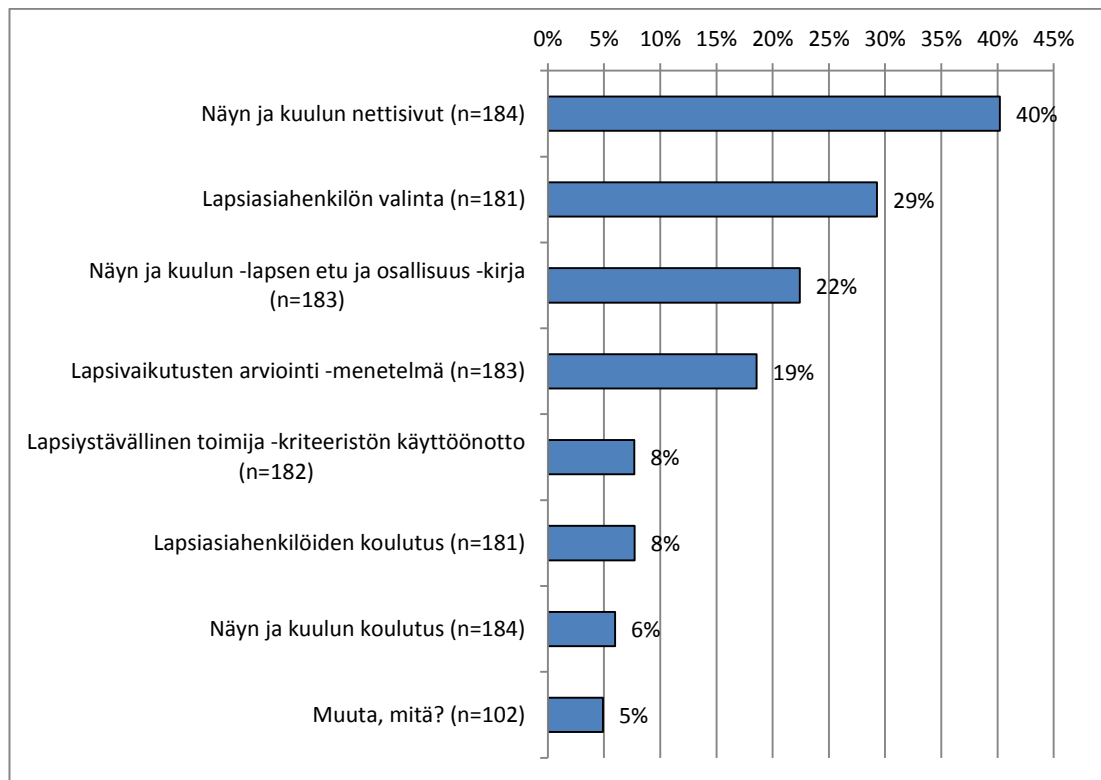

KUVIO 7. Kuinka monta alle 30 v. luottamushenkilöä on seurakunnassa tällä hetkellä? (valtuusto, neuvosto, johtokunnat) (n = 184)

Vastaajista 10 % ei tiedä montako nuorta luottamushenkilöä seurakunnassa vaikuttaa (Kuvio 7). Epätietoisuutta on erityisesti suurissa seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä ($p < 0,01$). Seurakunnan koosta riippuen luottamushenkilöiden määrä vaihtelee, joten pieneen seurakuntaan yksi tai kaksikin nuorta vaikuttajaa on jo merkittävää, kun taas isoissa seurakunnissa paikkoja ja mahdollisuuksia olisi useille. Samoin osoittavat tulokset, joiden mukaan pienissä seurakunnissa on vain yksi, kaksi tai ei yhtään nuorta luottamushenkilönä, kun taas suuremmissa on useampiakin, vaikka niissäkin vain harvassa. Hiippakunnallisesti tarkasteltuna huonoin tilanne on Mikkelin hiippakunnassa, jossa vastaajista 20 % tiesi, ettei omassa seurakunnassa ole yhtään nuorta vaikuttajaa ja 58

%,lla vain 1-2 nuorta vaikuttajaa. Muissa hiippakunnissa vastausten pääpaino jakautui 1-5 nuoren luottamushenkilön välille.

6.2.4 Näyn ja kuulun -hanke

KUVIO 8. Näyn ja kuulun - hankkeen tarjonnan hyödyntäminen

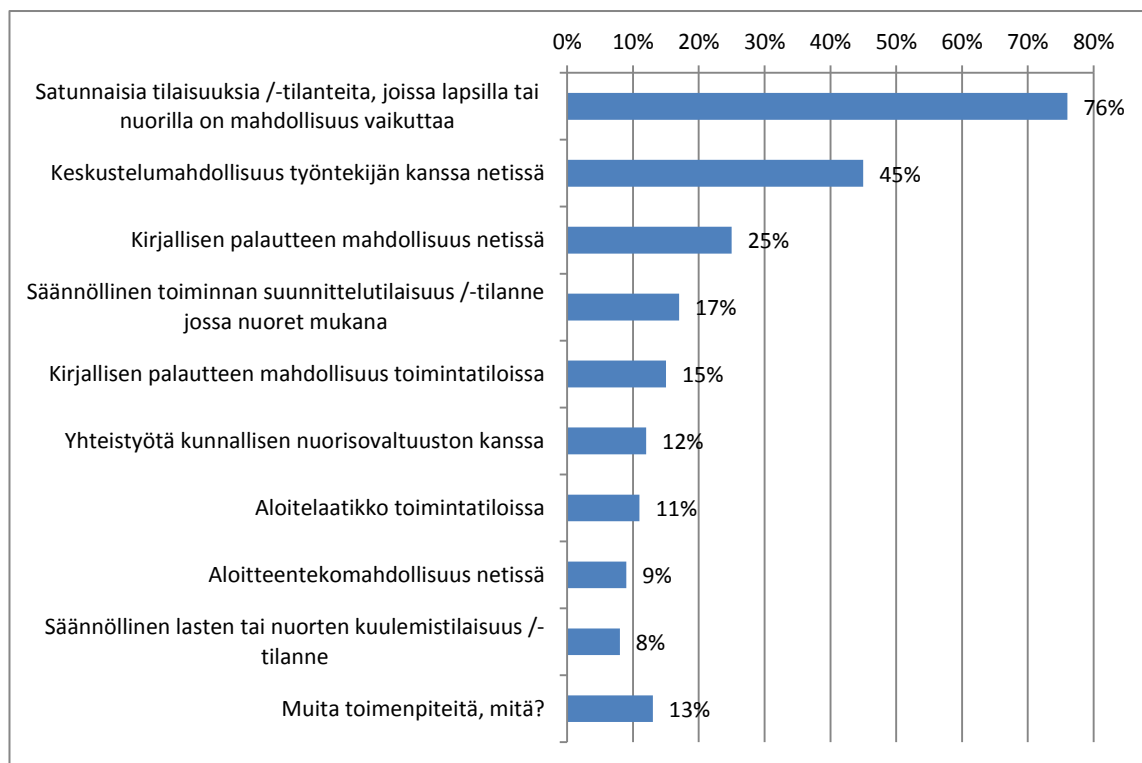
Kuvio 8 kuvaa, kuinka Näyn ja kuulun –hankkeesta vastaajat olivat hyödyntäneet eniten nettisivujen tarjontaa. Tutuksi olivat tulleet myös lapsiasiahenkilön valinta ja Näyn ja kuulun –kirja. Näyn ja Kuulun hanke toteutettiin hankkeista viimeisimpänä. Ammatiryhmittäin vertailtuna varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat hyödyntäneet hanketta parhaiten. He ovat hyödyntäneet Näyn ja kuulun nettisivuja (69 %) ja –kirjaa (46 %) ja lapsivaikutusten arviointia (39 %) sekä tutustuneet lapsiasiahenkilön valintaan (39 %). Tähän mennessä nuorisotyön ammattilaisista 38 % on ehtinyt hyödyntää nettisivuja, 26 % on tutustunut lapsiasiahenkilönvalinta-asiaan ja 20 % on hyödyntänyt työssään Näyn ja Kuulun kirjaa. Teologit ovat parhaiten hyödyntäneet lapsiasiahenkilön valinta-asiaa (41 %). Tulos ei anna tämän kysymyksen kohdalla selvyttä siitä, onko lap-

siasiahenkilö jo valittu vastaajan seurakunnassa, vai onko työntekijä vain perehtynyt asiaan ja on ajamassa sitä. Jotkut olivat avoimeen kohtaan kuitenkin halunneet selvittää, että lapsiasiahenkilön valinta on tulossa.

Kautta linjan naiset olivat olleet aktiivisempia hankkeitten tarjonnan hyödyntämisessä kuin miehet. YK:n lapsen oikeuksien juhlavuosi ja Näyn ja kuulun hankkeet olivat tavoittaneet parhaiten eri ammattiryhmät. Nämä olivat myös ne hankkeet jotka selkeimmin ajoivat yleistä lasten ja nuorten kuulemistä ja vaikuttamista kirkossa. Tämän aiheen tulokset ovat omalla otsikollaan seuraavana.

6.3 Kuuleminen ja vaikuttaminen

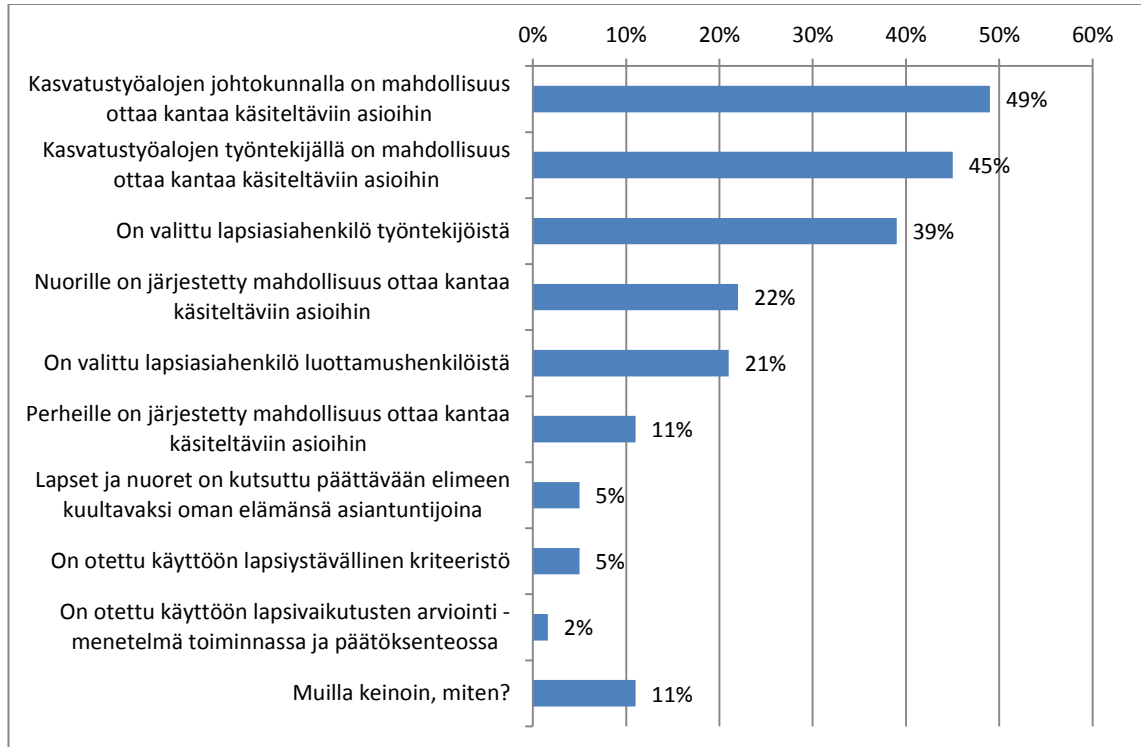
Kuulluksi tuleminen on avain osallisuuden vahvistumiseen niin vaikuttajuudessa kuin yhteisöosallisuudessaakin. Seurakunnissa tätä on vahvistettu erilaisin toimenpitein.

KUVIO 9. Millaisia toimenpiteitä seurakunnassanne on tehty lasten ja nuorten kuulemisen vahvistamiseksi heitä koskevissa asioissa? (n=164)

Lasten ja nuorten kuulemiseen liittyvistä toimenpiteistä suosituinta oli ”satunnaisia tilaisuuksia ja tilanteita”, jota oli toteuttanut 76 % vastaajista (Kuvio 9). Pienissä seurakunnissa työskentelevillä on hieman enemmän mahdollisuuksia säännölliseen kuulemiseen ja suunnitteluun kuin muissa työpaikoissa. Puolestaan kaikilla muilla työpaikoilla on netin kautta vaikuttamisen mahdollisuudet paremmat kuin pienissä seurakunnissa. Hiippakuntavertailussa suosittu toimenpide oli keskustelumahdollisuus työntekijän kanssa netissä. Helsingin (n=10) ja Espoon (n=18) vastaajat olivat aktiivisimpia netti-keskustelijoita yli 70 %:lla ja Kuopion (n=34) vastaajat vaisuimpia 29 %:lla. Avoimeen kohtaan kolme oli kirjoittanut, ettei mitään toimenpiteitä ollut tehty. Lisäksi 21 henkilöä oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen kokonaan. Useat kuvailivat sanallisesti yleistä ja satunnaista toiminnan keskellä tapahtuvaa kyselyä ja keskusteluyhteyttä lasten ja nuorten kanssa heidän toiveistaan.

Nuorisotyön viranhaltijat pyrkivät olemaan hereillä nuoriin liittyvissä asioissa ja vaikuttamaan niihin nuorten edun mukaisesti.

KUVIO 10. Kuinka seurakunnassanne huomioidaan lapsen ja nuoren etu hallinnossa ja päätöksenteossa? (n=131)

Kuvio 10 osoittaa kolme ensimmäisen kohdan olevan selkeästi muita vastausvaihtoehtoja suositumpia. Kannanottomahdollisuus lapsia ja nuoria koskeviin asioihin voi johtokunnalla (49 %) ja työntekijällä (45 %) olla aika luontevastikin. Työpaikan koko vaikuttaa kannanottomahdollisuuksiin selvästi. Mitä suurempi seurakunta on työpaikkana, sen heikommät mahdollisuudet ovat johtokunnalla ja työntekijällä ottaa kantaa asioihin. Hajonta pienen ja suuren seurakunnan välillä oli 68 %:sta 33 %:in. Hiippakunnissa heikoiten johtokunnan tai työntekijän kannanottojen kautta kokee pystyvänsä vaikuttamaan Helsingin hiippakunnan työntekijät (johtokunta: 23 %, työntekijä: 31 %, n=13) ja parhaiten Oulun (n=11) ja Tampereen (n=30) hiippakuntien vastaajat (johtokunta ja työntekijä molemmilla yli 55 %).

Kaikista vastaajista 22 % tiesi nuorille järjestetyn mahdollisuuden tulla kuulluksi ja ottaa asioihin kantaa seurakunnan hallinnossa ja päätöksenteossa. Tässä erottui selkeästi parhaimpana Helsingin hiippakunta (46 %). Työpaikan koko näyttää vaikuttavan tässäkin niin, että eniten nuorille oli järjestetty mahdollisuuksia pienissä seurakunnissa (32 % n=41) ja työpaikan koon kasvaessa vähenevästi niin, että suurissa seurakunnissa 16 % (n=50) ja yhtymissä 11 % (n=9).

Hallinnossa ja päätöksenteossa lasten ja nuorten etu näkyy mm. lapsiasiahenkilön valinnan myötä. 39 % vastaajista tiesi lapsiasiahenkilön olevan valittu työntekijöistä ja 21 % luottamushenkilöistä. Seurakunnalla on vapaus valita henkilö joko työntekijöiden keskuudesta tai luottamushenkilöistä tai molemmista ryhmistä, jolloin heitä on kaksi henkilöä yhdessä seurakunnassa. Selvästi eniten lapsiasiahenkilöitä on valittu suurissa seurakunnissa (n=50) ja seurakuntayhtymissä (n=9), joissa vastaajista yli puolet tiesi henkilön olevan valittu työntekijöistä ja yli 20 % luottamushenkilöistä. Hiippakuntaverailussa erottuu myös suhde lapsiasiahenkilön valinnan jakautumisessa työntekijöihin ja luottamushenkilöihin. Kaikissa muissa hiippakunnissa näyttää olevan valittu henkilöitä melko tasaisesti molemmista ryhmistä, mutta Kuopion hiippakunnan vastaajista 59 %:lla (n=27) lapsiasiahenkilö on valittu työntekijöistä ja vain 15 %:lla luottamushenkilöistä.

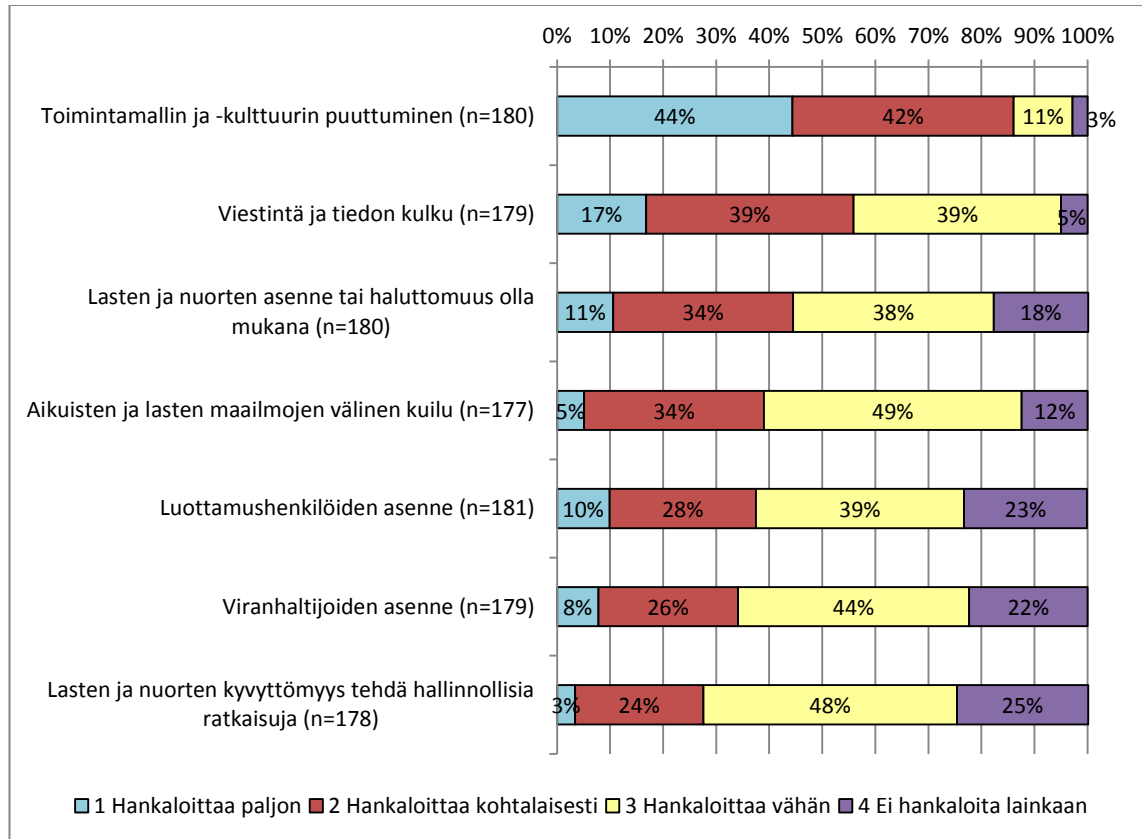
Lapsiystävällinen kriteeristö, lapsivaikutusten arviointimenetelmä ja nuorten kuulemismenettelyt olivat kaikki vielä vieraita, joskin avoimissa vastauksissa kolme vastaajaa kertoi asioiden olevan vireillä, mutta ei vielä päätettynä.

Lapsiasianhenkilön valitsemiseen ja hänen tehtäviinsä liittyvät asiat käynnistetty meillä vuoden 2012 alussa.

Toisaalta avoimissa vastauksissa kolme oli vastannut puolestaan, ettei mitään toimenpiteitä ole tehty. Kyselyyn vastanneista 54 oli ohittanut tämän kysymyksen kokonaan.

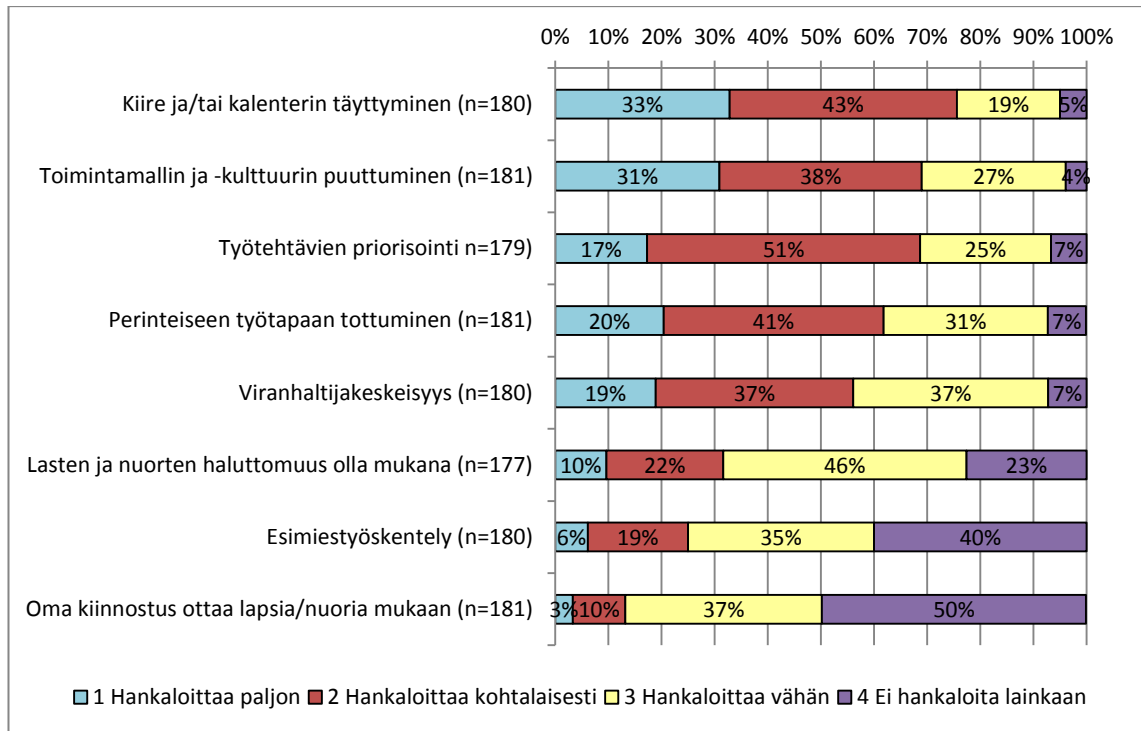
6.4 Hankaluudet

Kyselyssä kartoitettiin millaiset asiat seurakuntatyön hallinnossa ja toiminnassa tekevät hankalaksi lasten ja nuorten kuulemisen ja osallisuuden edistymisen.

KUVIO 11. Millaiset asiat tekevät hankalaksi lasten ja nuorten kuulemisen PÄÄTÖKSENTEOSSA?

Toimintamallin ja toimintakulttuurin puuttuminen ovat merkittävimpiä tekijöitä jotka tekevät hankalaksi lasten ja nuorten kuulemisen päätöksenteossa (Kuvio 11). Vastaajista 86 % koki että tämä hankaloittaa paljon tai jonkun verran. Kuitenkaan miehet eivät pidä tätä lainkaan yhtä hankalana tekijänä kuin naiset ($p < 0,001$). Miehet eivät myöskään pidä luottamushenkilöiden asennetta yhtä hankalana kuin naiset ($p < 0,05$). Papit puolestaan eivät pidä viranhaltijoiden asennetta lainkaan hankaloittavana tekijänä, kun taas muut ammattiryhmät pitävät jonkun verran ($p < 0,001$). Lasten ja nuorten kyvyttömyys tehdä hallinnollisia ratkaisuja ei ole vastaajien mielestä ongelma päätöksenteossa.

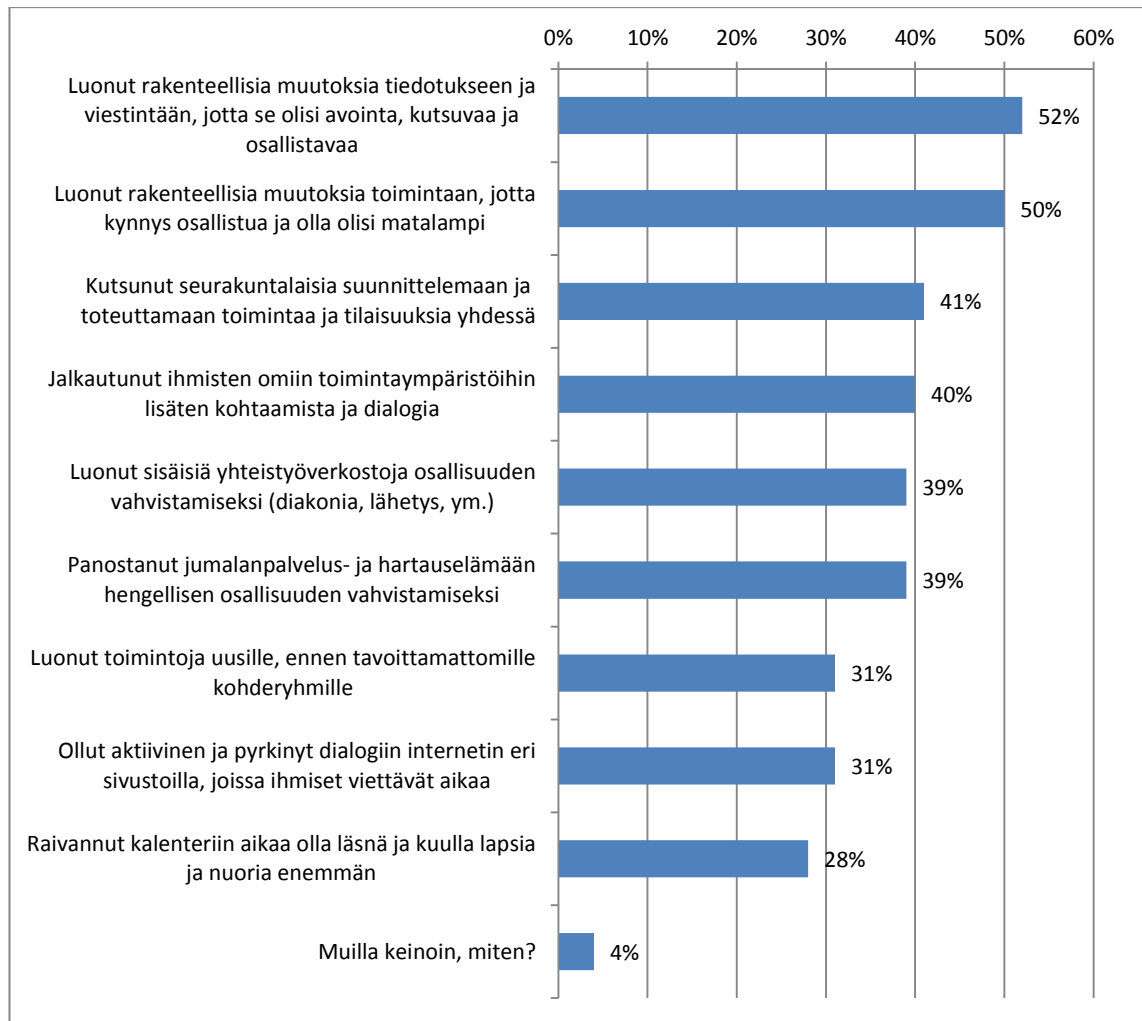
KUVIO 12. Millaiset asiat tekevät hankalaksi lasten ja nuorten osallisuuden TOIMINNAN suunnittelussa, valmistelussa ja toteutuksessa?

Kuvio 12 osoittaa, että kiire (76 %) ja toimintamallin puuttuminen (69 %) hankaloittaa paljon tai jonkun verran vastaajia huomioimasta lasten ja nuorten osallisuutta toiminnassa. Erityisesti naisia vaivaa kiire enemmän kuin miehiä. Heistä 81 % vastasi kiireen hankaloittavan kun taas miesten vastaava luku oli 62 % ($p < 0,05$). Työpaikoittain tarkasteltuna kiire hankaloittaa vähiten pienten seurakuntien työntekijöitä ($p < 0,05$). Amma-teittain tarkasteltuna puolestaan kiire hankaloittaa eniten nuorisotyön ammattilaisia ja vähiten teologeja ($p < 0,01$).

Viranhaltijakeskeisyys on seurakuntayhtymien ja suurien seurakuntien pulma osallisuuden edistämässä toiminnassa ($p < 0,05$). Yli puolet näiden työpaikkojen edustajista piti viranhaltijakeskeisyyttä hankaloittavana tekijänä, kun pienissä ja keskisuurissa seurakunnissa prosentit jakautuivat tasaisemmin. Lähes kaikilla vastaajilla osallisuuden edistämiseen on omaa kiinnostusta, eikä sitä koeta hankaloittavaksi tekijäksi.

6.5 Työntekijän rooli osallisuuden vahvistajana

Kysyttäessä miten itse kukin vastaaja omassa työssään on huomionnut lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisen, haluttiin kartoittaa niitä toimenpiteitä, jotka oman työnäyn ja -otteen kautta voivat vaikuttaa positiivisesti osallisuuden vahvistamiseen.

KUVIO 13. Miten itse olet toiminut lasten, nuorten tai heidän perheidensä osallisuuden vahvistamiseksi seurakunnassa? (n=169)

Väittämät voidaan luokitella rakenne-, resurssi- ja dialogiryhmiin. Rakenteelliset muutokset tiedotuksessa (52 %) ja toiminnassa (50 %) ovat olleet suosituimpia toimenpiteitä luodessa osallistavampaa työtettä (Kuvio 13). Tietoinen muutos osallisuuden edistämiseksi toiminnan ja tiedotuksen rakenteissa viittaavat pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen toimintaan. Näitä rakenteellisia muutoksia toiminnassa ovat muun muassa uudenlaiset työskentelytavat. Seurakuntalaisten kanssa yhdessä suunnittelu (41 %),

jalkautuminen ihmisten toimintaympäristöihin (40 %), seurakunnan sisäisten yhteistyöverkostojen vahvistaminen (39 %) sekä jumalanpalveluselämän kehittäminen (39 %) vahvistavat seurakunnan jäsenen osallisuutta joko suoraan tai välillisesti.

Taloudelliset ja henkilöresurssit määrittävät paljon sitä, miten toimintaa kehitetään, kokeillaanko uutta ja mitä jätetään pois. Uusien toimintojen tarjoaminen liittyy paitsi osallisuuden vahvistamiseen myös resursseihin. Jalkautuminen, yhteistyö ja verkostoissa toimiminen ovat myös näin ajateltuna resurssikysymyksiä. Työaika näiltä osin on pois jostain muusta työstä.

Dialogiin ja kohtaamiseen osallisuuden vahvistajana viittaavat väittämät jalkautumisesta, netissä kohtaamisesta ja ajan raivaamisesta. Jos työntekijä vaikuttaa kiireiseltä tai suorittaa työtään tehtäväkeskeisesti olematta oikeasti läsnä, ilmapiiri välittyy aina myös seurakuntalaiselle. Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen puolin ja toisin vaatii aikaa kaikissa toimintaympäristöissä: netissä, kirkossa, koulussa tai kadulla. Ajan kanssa myös lapsi ja nuori ehtivät luoda mielikuvan työntekijästä ja tämän suhtautumisesta.

Vertailtaessa vastauksia työpaikan mukaan erottui suurten seurakuntien (n=56) tarve uusille toiminnoille, joissa tavoitettaisiin uusia kohderyhmiä (45 %) sekä sisäisten yhteistyöverkostojen luomiselle (45 %). Ammattiryhmien vertailussa rakenteelliset muutokset toiminnassa ja viestinnässä olivat kaikille tärkeitä. Erona korostui varhaiskasvatuksen ja teologien painotus jumalanpalveluksiin, kun taas nuorisotyön ammattilaiset olivat valinneet yhdessä suunnittelun ja toteutuksen tärkeäksi toimenpiteeksi. Sukupuolivertailussa niin naiset kuin miehetkin olivat arvostaneet tasaisesti samoja toimenpiteitä (erot alle 10 %). Seuraava taulukko kuvaa hiippakunnittain, mikä on ollut suosituin ja vähiten käytetty työntekijän toimenpide osallisuuden vahvistamiseksi.

TAULUKKO 6. Suosituimmat toimenpiteet hiippakunnittain

Hiippakunta	Suosituin toimenpide	Vähiten käytetty toimenpide
Espoo, n=10	Luonut sisäisiä yhteistyöverkostoja. 50 %	Raivannut kalenteriin aikaa olla enemmän läsnä. 0 %
Helsinki, n=17	Kutsunut seurakuntalaisia suunnittelemaan yhdessä. 47 %	Panostanut jumalanpalvelus- ja hartauselämään. 24 %
Kuopio, n=33	Luonut rakenteellisia muutoksia toimintaan. 64 %	Raivannut kalenteriin aikaa olla enemmän läsnä. 27 %
Lapua, n=16	Jalkautunut ihmisten toimintaympäristöihin. 50 %	Raivannut kalenteriin aikaa olla enemmän läsnä. 13 %
Mikkeli, n=24	Luonut rakenteellisia muutoksia tiedotukseen ja viestintään. 50 %	Luonut toimintoja uusille kohderyhmille. 8 %
Oulu, n=16	Panostanut jumalanpalvelus- ja hartauselämään. 63 %	Jalkautunut ihmisten toimintaympäristöihin. 25 %
Tampere, n=36	Luonut rakenteellisia muutoksia toimintaan. 58 %	Jalkautunut ihmisten toimintaympäristöihin. 33 %
Turku, n=15	Luonut rakenteellisia muutoksia tiedotukseen ja viestintään. 73 %	Pyrkinyt dialogiin internetissä. 23 %

Maantieteellisesti eri alueilla on erilaiset tarpeet osallisuuden vahvistamisessa. Suuret kaupungit, pienet paikkakunnat ja maaseutu kaikki asettavat omat haasteensa osallisuuden vahvistamiseen. Eri hiippakunnissa on myös eroja hengellisessä viitekehyksessä herätysliikkeitten vaikuttamisen vuoksi. Taulukko 6 osoittaa, että eteläisissä hiippakunnissa on tehty enemmän rakenteellisia ja yhteistyöhön suuntaavia toimenpiteitä, kun taas muualla Suomessa on panostettu näiden lisäksi jalkautumiseen tai jumalanpalveluselämän kehittämiseen.

Mielipidekysymyksiä tarkasteltaessa haluttiin selvittää työntekijän asennetta ja motivaatiota lasten ja nuorten osallisuuteen esittämällä väittämiä osallisuuden eri näkökulmista. Kysymyksissä 1 oli täysin samaa mieltä ja 4 täysin erimieltä. Keskiarvoina tarkasteltuna keskiarvossa 2,5 on saman verran vastauksia puolesta ja vastaan. Tätä pienemmät arvot ovat väittämän kanssa enemmän tai vähemmän samaa mieltä. Arvot kahdesta ja puolesta ylöspäin ovat jokseenkin tai hyvinkin erimielisiä suhteessa väittämään.

TAULUKKO 7. Mielopidevättämät osallisuudesta ja työntekijän roolista

	1 Täysin samaa mieltä	2 Jokseenkin samaa mieltä	3 Jokseenkin eri mieltä	4 Täysin eri mieltä	Yhteensä vastanneita (n)	Keskiarvo
Vaikuttamis- ja päätöksenteko-osallisuus (ryhmä 1)						
Kaikkien ei tarvitse olla aktiivisia vaikuttajia.	56 %	39 %	3 %	1 %	183	1,5
Päätöksenteko kuuluu aikuisille.	3 %	39 %	51 %	8 %	182	2,6
Vain harvalla nuorella on edellytyksiä olla oikeasti vaikuttamassa seurakunnassa.	9 %	31 %	46 %	14 %	180	2,6
Osallisuus yhteisössä / toimintaosallisuus (ryhmä 2)						
Osallisuuden rakentamisessa yksi tärkeimmistä edellytyksistä on eri työmuotojen välillä toteutuva yhteistyö.	35 %	57 %	8 %	1 %	183	1,7
Osallisuus seurakunnassa ei voi toteutua ilman osallistumista toimintaan.	19 %	44 %	31 %	6 %	182	2,2
Perheen aktiivisuudella seurakunnassa ei ole merkitystä nuoren osallisuuden vahvistumisen kanssa.	9 %	32 %	46 %	14 %	182	2,6
Hengellinen osallisuus (ryhmä 3)						
Elävä usko tekee osalliseksi.	21 %	47 %	26 %	6 %	180	2,2
Hartaus- ja rukouselämä vahvistavat parhaiten osallisuutta.	6 %	49 %	40 %	5 %	181	2,5
Työntekijän rooli osallisuuden vahvistamisessa (ryhmä 4)						
Työntekijän asenne on ratkaiseva lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistamisessa.	53 %	44 %	3 %	0 %	179	1,5
Työntekijän käyttämät menetelmät ovat ratkaisevat lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistamisessa.	29 %	59 %	11 %	1 %	180	1,8
Kokemus osallisuudesta syntyy työntekijästä riippumatta.	6 %	34 %	53 %	8 %	181	2,6
Työntekijällä on vain harvoin aikaa hyvään kohtamiseen ja dialogiin lapsen tai nuoren kanssa.	5 %	26 %	55 %	14 %	182	2,8
Työnteon kulttuurin pitäisi muuttua, jotta lapset ja nuoret tulisi nähdyiksi ja kuulluiksi seurakunnassa.	30 %	56 %	14 %	1 %	182	1,9
Osallisuus yleisesti (ryhmä 5)						
Osallisuus on tällä hetkellä trendikäs termi kirkon työssä, joka pian unohdetaan.	3 %	36 %	54 %	8 %	181	2,7

Taulukossa 7 kuvatut väittämät on jaoteltu ryhmiin, vertailun ja analyysin helpottamiseksi. Kyselylomakkeessa väittämät ovat olleet eri järjestyksessä.

Vaikuttamisosallisuudessa (ryhmä 1) eniten yksimielisyyttä herätti aktiivisen vaikuttajuuden marginaalisuus. 96 % vastaajista oli sitä mieltä, että kaikkien ei tarvitse olla aktiivisia vaikuttajia yhteisössä ollakseen kuitenkin osallinen siitä. 40 % vastaajista oli sitä mieltä, että vain harvoilla nuorilla on edellytyksiäkään olla vaikuttajana. 41 % vastaajista ilmaisi päätöksenteon kuuluvan aikuisille. Tilastollisesti merkittävä ero oli pappien kohdalla. Heistä 68 % on sitä mieltä, että päätöksenteko kuuluu aikuisille. Muut ammattiryhmät eivät olleet yhtä vahvasti tätä mieltä ($p < 0,01$).

Seurakunnan jäsenyydessä on tärkeää, että ihmiselle luodaan käsitys ja kokemus osallisuudesta koko seurakuntaan ja kirkkoon, ei vain varhaiskasvatukseen, nuorisotyöhön tai muuhun oman ikäkauden luontevaan työmuotoon. Tähän yhteisöllisyyteen kasveetaan vastaajien mielestä yhteistyössä kaikkien työmuotojen kanssa (92 %). Myös perheen sitoutuneisuus seurakuntayhteisöön ja -toimintaan vaikuttaa lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistumiseen. Perheen aktiivisuus oli 59 % mielestä merkityksellistä ja erityisesti miehet olivat tilastollisesti merkittävässä määrin tätä mieltä suhteessa naisiin. 71 % miehistä pitää perheen merkitystä tärkeänä ja naisista 54 % ($p < 0,05$).

Useassa väittämässä hajonta jakautui melko tasaisesti puolesta ja vastaan. Hengellisen osallisuuden väittämässä (ryhmä 3) Hartaus- ja rukouselämän rooli osallisuuden vahvistajana (55 % / 45 %) oli tällainen mielipiteet jakava väite. Hartaus- ja rukouselämän merkitys osallisuuden vahvistumisessa korostui pienten seurakuntien työntekijöiden vastauksissa ($p < 0,05$) ja pieneni tasaisesti suuremmissa seurakunnissa. Vähäisimmäksi merkitys koettiin seurakuntayhtymissä. Myös toinen hengelliseen osallisuuteen viittaava väittämä sai samansuuntaisen tuloksen. Suurissa seurakunnissa ja seurakuntayhtymässä työskentelevät eivät pitäneet elävää uskoa osallisuuden kannalta merkittävässä samalla tavalla kuin pienissä ja keskisuurissa seurakunnissa työskentelevät ($p < 0,05$).

Työntekijän rooli osallisuuden vahvistamisessa (ryhmä 4) oli aiheeltaan sellainen väittämäryhmä jossa mielipiteet jakautuivat selvemmin. Yksimielisyys korostui väittämässä,

joissa peräänkuulutettiin työntekijän asennetta ja menetelmiä sekä yhteistyötä osallisuuden vahvistamisessa. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna kuitenkin naiset kokevat työntekijän asenteen huomattavasti ($p < 0,001$) merkittävämpänä osallisuuden vahvistamisessa kuin miehet. Naisista 60 % oli täysin samaa mieltä ja 40 % jokseenkin samaa mieltä väittämästä, kun miehistä vastaavat luvut olivat 36 % ja 53 %. Ammateittain tarkasteltuna työntekijän asennetta osallisuutta vahvistavana tekijänä pitävät erittäin tärkeänä varhaiskasvatuksessa työskentelevät, jonkun verran tärkeänä nuorisotyön ammattilaiset ja vähiten tärkeänä teologit ($p < 0,001$).

Merkittävä ero on myös menetelmien merkityksessä osallisuuden vahvistamisessa, jossa varhaiskasvatuksen ammattilaiset pitävät menetelmiä huomattavasti merkittävämpänä tekijänä kuin muut ammattiryhmät ($p < 0,001$). Työntekijöillä on riittävästi aikaa kohdata lapsia ja nuoria (60 % eri mieltä väittämän kanssa), eikä osallisuuden kokemusta pääsisi syntymäänkään ilman työntekijän panosta (61 % eri mieltä väittämän kanssa).

Tavallaan ristikkäinen asetelma mielipideväittämissä ”Osallisuus seurakunnassa ei voi toteutua ilman osallistumista toimintaan” ja ”Elävä usko tekee osalliseksi” toi vastauksissa kuitenkin hyvin samanlaiset lukemat prosenteissa ja keskiarvossa. Toinen väittäjä korostaa ihmisen omaa aktiivisuutta ja toimimista, kun taas toinen viittaa uskon tuovan mukanaan osallisuuden ikään kuin lahjana. Tuloksen tasaisuus kertoo paitsi mielipiteiden kahtia jakautuneisuudesta, mutta myös osallisuus käsitteen moninaisuudesta ja sen tulkinnasta. Useassa kohden väittämiä ja kannanottoja täytyisi päästä selittämään ja avaamaan sanallisesti, jotta oma näkemys tulisi oikein tulkituksi. Hengellinen, yhteisöllinen, vaikuttamis- ja kokemusosallisuus sekoittuvat ja tekevät vastausten vertailevan analysoinnin tässä mielessä haasteelliseksi. Tämän huomasivat myös vastaajat, jotka saivat kyselyn lopuksi antaa palautetta kyselystä ja hankkeesta.

- *Osaan kysymyksistä jätin vastaamatta koska niihin olisi pitänyt saada selittää vastausta ja vastausten näkökulmaa perustella.*
- *Osa kysymyksistä voi olla hankala tulkita, koska vastauksiin liittyy niin monta asiaa, jotka jäävät näkymättömiksi. Esimerkiksi onko osallisuus trendi, joka kohta unohdetaan? En haluaisi sen olevan, mutta samaan aikaan pelkään, että näin saattaa olla.*

- *Syntykö osallisuus työntekijästä riippumatta? Nuorten toimintaan syntyy oma ryhmänsä, jossa voi kokea osallisuutta työntekijästä riippumatta. Toimintaan vaikuttaminen ja seurakunnassa kuulluksi tulemisen kokemus puolestaan riippuu aika paljon työntekijöistä.*
- *Osa kysymyksistä on vaikeasti tulkittavia. Esim. hartaus- ja rukouselämä vahvistaa parhaimmillaan osallisuutta - huonoimmillaan päinvastoin.*

7 ARVIOINTI

7.1 Pohdinta

Nykyajan yhteiskunnassa ihmiset ovat aktiivisia toimijoita ja vaikuttajia elämässään jo lapsuudesta asti. Kaikki tieto ja mahdollisuudet tulee olla helposti saatavilla ja yksilön mielipiteellä on vaikutusta ja väliä. Samaan aikaan suurien instituutioiden arvovalta murenee, eikä esimerkiksi kirkolla ole samanlaista äänitorven asemaa kuin ennen. Yksilöistä on tullut paitsi oman elämänsä myös yhteiskunnan äänitorvia, jotka tulee ottaa vakavasti. Vaikka tämä on tiedostettu kirkossa, on muutos hidasta ja haasteellista. Esimerkiksi Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeen lukuisat osallisuutta tukevat toimet ja tarjonnat olivat jääneet suurelta osin vieraiksi työntekijöille.

Totuttu tapa toimia on ollut menestyksekkäs jo kauan. Seurakunnan varhaiskasvatus ja nuorisotyö tavoittavat lapsia ja nuoria toiminnoissaan paljon. Miksi sitä siis pitäisi lähteä muuttamaan? Vastaus löytyy nuorisotyön piiristä ulos kasvaneiden keskeltä, kirkosta eroamistilastoista ja vaikkapa seurakuntien hallinnon ikärakenteesta. Nuoria aikuisia ei tavoiteta, seurakuntavaaleissa ei äänestetä eikä tarjottuihin toimintoihin löydy osallistujia. Niemelän mukaan ongelman ytimessä on kuulluksi tuleminen ja vuorovaikutus (Niemelä 2006, 156).

Viestintä ja vuorovaikutus ovat ratkaisevia myös seurakuntavaaleissa. Opetetaanko nuoret yhä varhemmin äänestämättömyyteen vai tietoisiksi seurakunnan toiminnasta ja hallinnosta sekä osallisiksi siitä (Allianssi 2010)? Seurakuntavaalihankeeseen käynnistämä ponnistelu nuorten aktivoimiseksi seurakuntavaaleissa tuottaa varmasti tulosta tulevissa vaaleissa enemmän. Nyt työntekijät tutustuivat uuteen tilanteeseen ikärajan alenemisen myötä ja opettelivat innostamista ja kannustamista. Tämä oli ”Ensimmäinen kerta” myös heille. Myös hallinnolle tilanne oli uusi ja joissakin seurakunnissa mahdollisuus saada nuoria vaikuttajia kääntyikin uhkaksi. Äänestyspaikkoja ei haluttu viedä nuorten pariin eikä äänestämään liioin kannustettu. Yleisesti seurakunnissa il-

mapiiri oli kuitenkin ollut hyvä ja tutkimustulokset osoittivat yritystä nuorten aktivoimiseksi.

Määrätietoinen osallisuuteen tukeminen ja sen järjestelmien rakentaminen luovat pohjaa kirkkoon sitoutumiselle ja siinä toimimiselle. Yhteisöllisyys voi rakentua vasta sitten, kun on ymmärretty oma paikka yhteisössä. Täytyy löytyä ajatus siitä, että seurakunnan jäsenenä on täysivaltainen toimija tuomaan oman panoksensa, mielipiteensä ja ajatuksensa yhteisön rakentamiseksi. Yhteisöä voidaan tarkastella paitsi rakentavasti niin myös kriittisesti, mutta sisäpuolelta, omana yhteisönä. Erilaisia mahdollisuuksia saada ääntä kuuluviin seurakunnassa on otettu käyttöön vaihtelevasti. Aloite- ja palautemahdollisuuksia niin toimintatiloissa kuin netissä oli käytössä vain vähän.

Golombek ja livonen peräänkuuluttavat lapsen osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kautta saatavaa hyvinvointia ja tervettä kasvua. Yhtälailia tärkeitä ovat itsetunnon kuin kansalaisuudenkin rakentumisen tukeminen. (Golombek 2002, 6-8, livonen 2011, 50-51.) Tämä on helppo allekirjoittaa myös tutkimustulosten valossa, joskin toimintamallien ja menetelmien puuttuessa ja kiireisen työn keskellä työntekijän toimet jäävät satunnaisiksi. Hallinnolliset menetelmät ja työkalut osallisuuden vahvistamiseen ovat tervetulleita. Tavoittaako hallinto ja työntekijä toisensa, ja välittykö tätä kautta lasten ja nuorten ääni puolin ja toisin, on toinen kysymys.

Erilaiset lapsiarvioinnin menetelmät ovat aloittaneet tienraivaamisen kohti pysyvää hallinnollista työkalutuuuria. Lapsiasiahenkilönvalinta on huomattu ensimmäisenä ja siihen on reagoitu. Järjestöjen sinnikäs työ asian esilläpidosta on alkanut vaikuttaa seurakunnissa. Kuitenkin työtä on jatkettava ahkerasti, sillä koko aihealue hallinnollisista toimenpiteistä lasten ja nuorten kuulemiseksi oli vastaajille vieras. 29 % kyselyyn vastaajista oli ohittanut koko kysymyksen. Karlssonin mukaan lapsen etu toteutuakseen edellyttää koko organisaation rakenteiden läpi suodattumista. Hallinnolliset näkökulmat ja ratkaisut tulee muuttua eri rakenteissa käytäntöön ja yksittäisen lapsen ja nuoren konkreettiseksi eduksi. Tässä eri rakennetasojen yhteistyö ja vuorovaikutus ovat avainasemassa. (Karlsson 2012, 35.) Yhden innokkaan työntekijän ponnistelut eivät myöskään riitä. Osallisuuden vahvistamisen tueksi tarvitaan koko yhteisön sitoutumi-

nen ja määrätietoista strategista suunnittelua. Lapsiystävällisen toimijan kriteerit antavat hyvän työkalun toiminnan ja valintojen tarkasteluun seurakunnan eri rakenteissa (PTK, 2011, lapsivaikutukset).

Yhtäältä sitoutuminen ja osallisuus seurakuntaan nähdään vahvistuvan lapsen ja nuoren oman vaikuttamisen ja kuulluksi tulemisen kautta. Toisaalta kirkon työntekijät haluavat nähdä merkityksellisenä yhteyden osallisuuden vahvistumiseen paitsi toiminnassa myös uskossa ja jumalanpalveluselämässä. Väittämät nostivat vastaajan pohdittavaksi näkökulman jossa yksilö voi olla yhteisöstään osallinen, vaikka hän ei aktiivisesti ole siinä mukana ja läsnä. Riittääkö jäsenmaksu osallisuuteen? Kirkko tuo tähän omaileimaisuutensa hengellisen osallisuuden kautta, jota voidaan tulkita monesta näkökulmasta. Toisaalta kasteen kautta olemme jo osallisia kaikesta hyvästä mitä kirkko ja sen usko tarjoavat, mutta toisaalta sen todeksi eläminen edellyttää toimimista, yhteen tulemista ja lähimmäisen kohtaamista. Malkavaara käyttää samasta asiasta termejä Kristus-osallisuudesta ja yhteysosallisuudesta (Malkavaara 2011, 122-131).

Työntekijä ei siis voi pestä käsiään vastuusta lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamistyössä. Päinvastoin. Ajanmukaisen jäsenyyden mahdollistaminen edellyttää työntekijältä verkostojen luomista, aktiivista toimimista niissä sekä monipuolisia malleja ja vaihtoehtoja joiden kautta lapset ja nuoret voivat tulla kuulluiksi ja nähdyiksi. Samalla heidän tulee saada osakseen kaikki se informaatio, jonka he tarvitsevat ollakseen mukana yhteisön kehittämisessä.

Tutkimus lasten ja nuorten osallisuudesta kirkossa on ollut ajankohtainen. Tutkimuskysymyksiä olivat erilaisten osallisuuskäytäntöjen käyttö seurakunnissa, hankkeen hyödyntäminen, työntekijän asenne osallisuutta kohtaan sekä mahdolliset esteet osallisuuden edistämiseksi. Seuraavan luvun johtopäätökset jatkavat kysymyksiin vastaamista ja nostavat esiin keskeiset näkökulmat jotka tutkimustulokset ovat herättäneet.

7.2 Johtopäätökset

Johtopäätöksenä tutkimustuloksista voidaan todeta, että lapsivaikutusten huomioiminen ja osallisuuden edistäminen on seurakunnissa huomattu ja todettu ponnistelujen arvoiseksi. Tutkimustuloksista huokuu kuitenkin lasten ja nuorten osallisuuden huomioimisen satunnaisuus ja uuden tunnustelu, joka vaatii vielä tukea, menetelmiä ja määrittäetietoisuutta jäsenyäkseen säännölliseksi ja suunnitelmalliseksi toiminnaksi. Ammattiryhmien ja työmuotojen yhteinen näky osallistavasta seurakunnasta koko elämänsä läpileikkaavana vauvojen ja vaarien yhteisönä, vaatinee vielä aikaa ja hahmottumista. Asian tärkeyden on kuitenkin havahduttu ja prosessit ovat lähteneet liikkeelle, eikä vähiten hankkeen tarjonnan ansiosta. Erityisesti seurakuntavaalihanke ja Näyn ja kuulun -hanke ovat saaneet aikaiseksi valtakunnallista liikehdintää, joka jatkuu hankkeiden päätyttyäkin.

Yleisesti hankemaailmassa yksittäisten hankkeiden vaikuttavuus työnsä tekijän ei aina ole mutkatonta. Hankkeisiin satsataan suuria resursseja ja asetetaan ainakin yhtä suuria tavoitteita. Tavoittavatko hankkeen tavoitteet ja toiminnot työntekijän työnsä äärestä ja löytyykö yhteistä kosketuspintaa joka avaisi muutokselle mahdollisuuden? Jäävätkö hankkeiden avaukset elämään ja jäsenyvätkö ne osaksi toimintaa vai onko kyseessä vain hetken kokeilu tai tuulahdus uudesta? Loppuarviointi, jos sellainen tehdään, antaa suuntaa hankkeen kannattavuudesta ja vaikutuksista työn arjessa. Seurakunnalliset palvelujärjestöt tuntevat kohderyhmänsä hyvin ja ovat voineet suunnitella ja toteuttaa osahankkeensa kontekstia kuunnellen. Heillä on osaamista ja näkyä lasten ja nuorten seurakuntalaisuudesta, jonka tukemiseksi hankkeeseen on selvästikin paneuduttu.

Järjestöjen ja hankkeitten omilla nettisivuilla tarjottu informaatio ja materiaalit tavoittavat seurakunnan työntekijöitä hyvin. Sieltä löytää päivitettyä tietoa sekä vinkkejä ja virikkeitä työn tueksi. Hankkeiden tarjonnasta oli hyödynnetty kohtalaisesti myös osallisuuden liittyviä kirjajulkaisuja, Lapsen oikeus pyhään sekä Näyn ja kuulun –lapsen etu ja osallisuus sekä MONESAn lautapeliä, joiden voidaan olettaa olevan käytössä myös hankkeen loputtua.

Lapsiasiahenkilön valinta ja Kättä päälle –sopimukset olivat suosituimpia hankkeiden lanseeraamia toimintamalleja jotka johtivat työnarjessa konkreettisiin toimiin. Lapset ja aikuiset kautta maan löivät kättä päälle, sopien kirjallisesti erilaisista asioista, jotka lapsia askarrutti tai joihin he toivoivat muutosta. Lapsiasiahenkilön valinta puolestaan on pitkäkestoisempi hallinnollinen toimenpide, jolla turvataan lapsen edun toteutuminen toiminnassa ja päätöksenteossa. Molemmat edistävät osallisuutta, mutta eri näkökulmista. Molemmissa on myös työntekijällä merkittävä rooli lasten ja nuorten äänen kannattelijana ja kannustajana. Lapsiasiahenkilö on tärkeä linkki työnarjessa, jonka kautta voi ottaa asioita laajemmin puheeksi, viedä asioita hallintoon ja vahvistaa lapsinäkökulmaa seurakunnassa. Näin ajateltuna lapsen etu on myös työntekijän etu. Myös lapsiasiavaltuutettu Maria-Kaisa Aula peräänkuuluttaa lapsivaikutusten erilaisten arviointimenetelmien valtavirtaistamista, jolloin voidaan puhua yleisestä käytännöstä ja toimintatavasta koko yhteisössä ja kaikilla tasoilla (Aula 2011, 36-37).

Tutkimustuloksia peilaten, kahden maailman välinen kuilu ei taida olla niinkään lasten ja aikuisten välillä vaan työntekijän ja hallinnon välillä. Tähän viittaa se, ettei työntekijä tiedä paljonko nuoria luottamushenkilöitä seurakunnassa on tai, ettei hän koe itsellään olevan mahdollisuutta ottaa kantaa hallinnossa lasta ja nuorta koskeviin asioihin. Myös hallintoon ja päätöksentekoon liittyvän kysymyksen yli hyppääminen kyselyä tehdessä viittaa siihen, ettei hallinnon asioita tiedetä tai, etteivät ne kiinnosta.

Lapsi- ja nuoriystävällinen kirkko rakentuakseen tarvitsee avoimen keskusteluyhteyden lasten ja nuorten maailman ja hallinnon välille. Tämän on huomionnut myös kirkon kasvatuksen linjaukset, jotka nostavat esiin lasten ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon ja toimintaan (Meidän kirkko – Kasvamme yhdessä, 2012). Työntekijä linkkinä näiden kahden tahon välissä on ratkaisevassa asemassa. Halua asioiden muuttamiseen kyllä on, mutta toimintakulttuurin ja –rakenteiden puuttuessa koetaan kuitenkin kädettömyyttä toimia toisin kuin ennen. Erilaiset lapsiarvioinnin menetelmät hallinnon tueksi ovat tervetulleita. Ne kuitenkin edellyttävät aina paikallisia sovelluksia ja käytännön ratkaisuja palvelemaan parhaiten yksittäisen seurakunnan tarpeita.

Lapsille ja nuorille järjestetyt kuulemis- ja vaikuttamistilanteet ovat seurakunnissa vielä satunnaisia, eikä yhteistyötä kunnallisten nuorisovaltuustojen kanssa ole paljon kehitetty. Vastauksista voi huomata niiden vastaajien ryhmän, jotka ovat syttyneet osallisuuden vahvistamiselle ja aikovat vakiinnuttaa ja jäsentää sen osaksi muuta toimintaa tulevaisuudessa. Toinen ryhmä on epämääräisempi joukko, jossa sekoittuvat ne, joita muutos ei kiinnosta ja ne jotka ulkoistavat itsensä aiheen tärkeydeltä. ”Ei kuulu minun työalaaan” –ajattelu ei anna kuvaa kovin lapsiystävällisestä seurakunnasta.

Yksittäisen seurakunnan toimintakulttuuriin vaikuttaa aina ympäristö ja sen tuoma viitekehys, jossa toimitaan. Pienillä paikkakunnilla ja seurakunnissa, jossa on tehokasta aluetyötä, voi olla helppoa saavuttaa jäsenten kesken osallisuutta ja yhteisöllisyyden elementtejä ilman järjestelmiäkin. Pienessä työyhteisössä on myös erilaiset mahdollisuudet yhteistyön rakentamiseen eri työmuotojen kesken kuin suurissa. Tutkimustulokset kuitenkin osoittivat, että juuri pienissä seurakunnissa oli eniten järjestetty tilanteita ja menetelmiä lasten ja nuorten kuulemiseksi. Suurissa seurakunnissa vaivaa kiire ja viranhaltijakeskeisyys, jotka haittaavat osallisuuden edistymistä. Viranhaltijakeskeisyys on tunnistettu kirkossa laajemmaltikin ongelmaksi ja muun muassa kirkon strategiamietintö, Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö, ottaa tähän kantaa (Meidän kirkko 2007, 44-46).

Työntekijän asenne ja käytetyt menetelmät ovat ratkaisevia asioita, kun osallisuutta toiminnassa ja yhteisössä vahvistetaan. Työntekijöillä on kiinnostusta ottaa lapsia ja nuoria enemmän mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Kuitenkin kiire ja kalenterin täytyminen tekevät hankalaksi osallisuuden vahvistamisen. Tulos tuntuu ristiriitaiselta, koska useinhan työntekijän kalenteri täyttyy juuri sen mukaisesti mikä kiinnostaa ja missä ovat työn painopisteet. Mieliä väittämässä kuitenkin vastaajat kokivat, että työntekijällä on riittävästi aikaa kohdata ja keskustella lasten ja nuorten kanssa. Onko siis niin, että sittenkin työntekijät mielellään ovat lasten ja nuorten kanssa, mutta eivät käytä tuota aikaa yhteisen uuden luomiseen vaan pitävät selkeän eron toiminnan toteuttamisen ja suunnittelun välillä? Laajempaan suunnitteluun ja arviointiin ei nuoria kaivata. Tähän viittaavat myös nuo 40% vastaajista, jotka kokevat että aikuiset päättävät, eikä nuorista oikeastaan edes ole vaikuttajiksi, kuin harvoista.

Viranhaltijakeskeisyyttä voidaan purkaa jalkautumalla ihmisten omiin toimintaympäristöihin, luottamalla heidän ajatuksiin ja ideoihin sekä antamalla vastuuta toimia seurakunnassa. Aito tasavertainen keskustelu ja kohtaaminen luovat yhteisöllisyyttä, jossa ollaan samalla puolella, yhdessä elämässä ja kasvamassa sekä rakentamassa osallisuuden kirkkoa. Verkostoituminen ja yhteistyö kaikkien lasten ja nuorten parissa toimivien tahojen kanssa tuovat kirkkoa myös enemmän sen jäsenten keskelle. Uusia toimintoja ei tarvitse keksiä uudelleen tai käynnistää päällekkäisinä, jos ympäristössä on jo olemassa toimivia malleja. Joustavalla työotteella ja hyvällä asenteella saadaan aikaan yhteistyötä joka palvelee paikallisia tarpeita ja tukee lasten ja nuorten osallisuutta paitsi kirkkoon myös ympäröivään yhteiskuntaan.

Saarrekkeisten, itsenäisten työmuotojen aika seurakunnissa on ohi. Yhteistyölle ja dialogille työmuotojen kesken etsitään väyliä ja mahdollisuuksia. Yhteisöllisyyden rakentuminen edellyttää kokonaisvaltaista elämän jatkumon vaalimista, jossa jäseniä ei loke-roida iän mukaan vaan resursseja kohdennetaan nivelvaiheisiin ja kestävään seurakuntayhteyteen. Joustava, elämäkulkua mukaileva yhteisö antaa mahdollisuudet myös vapaaehtoisuuteen ja vastuun kantamiseen eri-ikäisille jäsenille. Panostaminen kaiken toiminnan, myös monipuolisen hartaus- ja jumalanpalvelustoiminnan kehittämiseen kirkossa on ajankohtaista. Aikaa ja resursseja työn kehittämiseksi tulisi raivata rohkeasti, jotta uusia näköaloja pääsisi avautumaan.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus toteutui aikataulullisesti suunnitelmien mukaisesti. Se eteni vaiheittain suunnitellussa järjestyksessä. Tutkimuksen realiliteettiin vaikuttaa se, että kyselyyn vastaajien määrä jäi huomattavasti alle odotusten. Määrällinen kysely olisi antanut mahdollisuuden työstää huomattavasti laajempaa aineistoa, jolloin tutkimuksen painoarvo olisi myös ollut toinen. Realiliteettia arvioidessa huomioidaan tulosten sattumanvaraisuutta (Heikkilä 2008). Jos kysely tehtäisiin uudestaan, ei näin pienellä aineistolla voida tietää päästäisiinkö samaan tulokseen. Nyt tutkimus täyttää paikkansa

suuntaa antavana, pienen joukon kannanottona, mutta yleistykseen valtakunnallisesti ei sen tuloksilla voida lähteä. Tästä näkökulmasta katsottuna myös tilastolliset merkitsevyydestit menettävät merkitystään (p-arvot). Kuitenkin ne haluttiin säilyttää tekstissä huomioina tämän aineiston tuloksista.

Vastaukset jotka saatiin, olivat aineistokelpoisia. Kyselyn toteuttaminen Webropolin julkisena linkkinä aiheutti luottavuuteen mainitsemisen arvoisen riskin. Lähtiessään järjestöjen sähköpostiryhmien kautta, ei pystytty kontrolloimaan sitä kuinka monesti sama henkilö vastaa kyselyyn. Linkki ei siis sulkeutunut vastauksen jälkeen vaan jätti ainoastaan evästeen tuolle yhdelle koneelle, jolta oli vastattu. Periaatteessa yhdellä ihmisellä olisi näin ollut tulosten sabotoinnin mahdollisuus, jos hän vastasi kyselyyn usealta eri koneelta. Kuitenkaan tämä ei osoittautunut ongelmaksi vaan vastausten pieni määrä. Osalle perusjoukosta laitettiin muistutuksena sama sähköposti uudelleen, mutta kaikki järjestöt eivät halunneet toistaa postitusta, koska kokivat sen epämieluisaksi heille, jotka olivat jo vastanneet. Muistutuspostissa oli alussa teksti jossa kannustettiin vastaamaan jos sitä ei vielä ollut tehnyt. Tätä seurasi sama saatekirje ja linkki kuin aiemmin.

Syytä, miksi ihmiset eivät vastanneet on vaikea arvioida. Tammi-helmikuun vaihde pitäisi ajankohtaisesti olla normaalia toiminnan keskikautta työkentällä, jolloin ihmiset ovat tavoitettavissa työnsä ääreltä. Yksi syy kiinnostamattomuuteen voi olla aiheen epämääräisyys vielä monissa seurakunnissa. Osallisuudesta puhutaan paljon, mutta se ei ole konkretisoitunut vielä kaikkien työnarkeen saati käytännön toimenpiteiksi. Toisaalta osallisuus-sana trendi-ilmiönä saa ihmiset kääntymään sitä vastaan. Osallisuuden tärkeys ymmärretään, mutta sen tulva joka taholta herättää negaatioita.

Toinen syy vastaamattomuuteen voi olla järjestöposti. Uutis- ja mainospostia eri järjestöiltä tulee seurakunnan työntekijöille säännöllisesti. Kiireessä ne on helppoa jättää luettavaksi tuonnemmaksi. Koska kysely meni työntekijöille massalähetyksenä, voi työntekijä paljosta sähköpostista suvereenisti ohittaa sähköpostin joka ei ole henkilökohtainen tai akuutti. Tämä ongelma ei tosin olisi poistunut, olipa lähettäjä ollut kuka tahansa.

Luotettavuudelle merkittävä valinta oli jättää kaikki kysymykset vapaaehtoiseksi vastaata. Jos lomake edellyttää merkintää kaikkiin kysymyksiin, jotta siinä voi edetä, on vastaajan tällöin laitettava aina joku vastaus, vaikka se ei vastaisikaan todellisuutta. Näin saadut vastaukset, vaikkakin vähäiset, voidaan olettaa olevan totuudenmukaisia. Ja mielenkiintoisen tuloksen antaa myös vastaamattomuus tietyissä kysymyksissä.

Jo aiemmin todettu osallisuus termin hankala määrittely vaikutti tutkimuksen onnistumiseen sen validiteetin puolesta. Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä, jossa tarkastellaan tutkimuksen ja kysymysten ymmärrettävyyttä (Heikkilä 2008). Antoiko tutkimus vastauksia siihen, mihin pitikin? Kysely olisi pitänyt jäsentyä selkeämmin ja väittämien olisi pitänyt olla yksioikoisempia. Toisaalta ongelman olisi voinut ratkaista myös avoimilla kysymyksillä, jolloin vastaaja olisi itse saanut selittää mitä osallisuudella tarkoittaa milloinkin. Vastausten valossa näytti siltä, että mielekkäämpi oli vastata kysymyksiin, jotka liittyivät suoraan työntekijän mielipiteisiin ja toimenpiteisiin. Yleiset seurakuntaa tai hallintoa koskevat kysymykset ohitettiin useammin. Tämä kertoo, ettei osallisuus teemana ole vielä laajasti jäsentynyt seurakuntien suunnitelmiin, strategioihin tai toiminta-ajatuksiin.

7.4 Lopuksi

Tutkimus avaa näköalaa uudenlaisen ajattelun ja työtteen jalkautumiseen kirkossa. Se avaa myös uusia tutkimusaiheita. Työntekijän työtettä ja työn kulttuurin muutosta osallistavampaan suuntaan olisi mielenkiintoista tutkia enemmänkin. Kuinka viranhaltijakeskeisyydestä luovutaan, kuinka raja-aitoja työmuotojen välillä rikotaan ja kuinka yhteistyö ja dialogi luottamushenkilöiden ja työntekijöiden kesken alkaa vahvistua? Aikuisen työntekijän mielestä lapsia ja nuoria jo ehkä kuullaankin, mutta yksi tutkimisasihe voisi olla kuinka kuulemisen kokee lapsi itse? Lapsilta ja nuorilta kerätty aineisto voisi lopulta näyttää hyvinkin erilaiselta kuin tässä tutkimuksessa. Tutkimuksen lopussa on nuorten laatima jälkikirjoitus, jossa he kuvaavat omaa näkemystään osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta seurakunnassa.

Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa –hankkeen loppuarviointina tutkimus antoi materiaalia sekä osahankkeiden toteuttajille että tilaajille. Yksi oivallinen tutkimusaihe olisi tarkastella laajemmin hankkeitten vaikutuksia työn arkeen. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla hankkeet seuraavat toisiaan ja päällekkäisiä hankkeita samoin tavoittein voi olla meneillään useita. Ovatko niiden merkitykset ohi meneviä vai millaista työtä tulisi tehdä hankkeiden toimintojen juurruttamiseksi?

Oma kokemus tutkimuksesta oli opettavainen. Oma rooli tutkijana ja samalla osana tutkittavaa joukkoa asetti eettisen haasteen omalle roolille. Ammattikunnan kirjon tunteminen antoi toisaalta tukea esimerkiksi lomakkeen laadinnassa, mutta toisaalta taas täytyi varoa olettamuksia ja sisäänkirjoitettuja ennako-odotuksia. Helppoa olisi yleistää omat mielipiteet laajemmaksi totuudeksi. Kaikkiaan tutkimuksen läpi vieminen oli haasteellinen ja yksin työskentelevälle prosessin reflektointi jäi vähäiseksi. Työelämäyhteistyö tutkimuksen aikana konkretisoitui tutkimuskysymysten ja kyselylomakkeen suunnitteluun. Työelämäohjaaja toimitti tarvittavaa materiaalia hankkeesta sekä kommentoi ja ohjasi kyselyn tarkentumista ja hioutumista lopulliseen muotoonsa.

Nyt tutkimista olisi mielekästä jatkaa, koska määrällisen menetelmän ja ohjelmien käyttö on tullut tutuksi. Myös aiheeseen tutustuminen syveni prosessin aikana selvästi. Nyt kyselylomake rakentuisi toisin ja kysymyksenasettelu jäsentyisi selvemmin. Kaikkiaan tutkimuksen aihe oli motivoiva sen ajankohtaisuuden ja konkreettisuuden vuoksi. Uskon, että kyselyn herättämät aiheet ovat poikineet keskusteluja ja pohdintaa seurakunnissa lapsi- ja nuoriystävällisestä kirkosta ja –työotteesta jo nyt. Työlle ja sen tuloksille on varmasti käyttöä seurakuntien kasvatusta- ja nuorisotyön kehittämisessä.

7.5 Jälkikirjoitus

Mika Natunen

Varkauden Seurakunta

Henna Luukkonen

Mielestämme meillä nuorilla, ainakin omassa seurakunnassamme, on mahdollisuus vaikuttaa ja olla osallisena. Emme niinkään pääse kokouksiin sanomaan sanottavaamme, vaan toiminnassa on aina ollut mahdollisuus sanoa askarruttavista ja parannusta tarvitsevista asioista tutuille ja luotettaville nuorisotyönohjaajillemme, tai muille seurakuntamme työntekijöille jotka ovat kanssamme vuorovaikutuksessa. He pyrkivät ottamaan asioista selvää, kysymään päätösvaltaisemmilta tahoilta tai mainitsemalla asiasta yleisissä kokouksissa. Päätöksistä saamme aina myös tietää syyt, ja asia pyritään selvittämään meille niin, ettei jää mitään epäselvyyttä.

Toimintaan ja tapahtumiin kysytään usein paljon meidän nuorien mielipidettä, mitä haluamme tehdä, olisiko joku idea nuoren näkökulmasta toimiva tai esimerkiksi, mitä te haluaisitte nuortenillassa syödä. Yli 16-vuotiaiden äänestysmahdollisuus on myös positiivinen. Omasta näkökulmastamme infoa ehdokkaista, tai ylipäätään siitä mihin heitä äänestetään, annetaan liian niukasti. Äänestystilanteessa on hyvä tietää mitä tekee, miksi ja ettei vain summanmutikassa heitä numeroa lappuun. Seurakunnassamme järjestetään myös nuortenkuulemistapahtumia, joissa on mukana päättäjiä ja nuorilta kuullaan suoraan asioita joihin parannusta halutaan. Vaikuttamismahdollisuus on meille tärkeää ja merkittävää seurakunnan toiminnassa viihtymisen kannalta. Myös huomioonottavat, meidän mielipiteistämme kiinnostuneet ja kannustavat ohjaajat ja työntekijät antavat hyvän syyn viihtymiselle!

Seurakunnassa meidän nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta estävät suuremmalta osin nuorten omat motiivit kuin seurakunnan toimintatavat. Nuoret eivät uskalla tulla sanomaan asioitaan, kokevat omat mielipiteensä painottomiksi ja kynnys on vain liian suuri. Joillakin vanhemmat tai ystäväpiiri voivat painostaa olemaan poissa seurakunnan toiminnasta. Kaveripiirin tai vanhempien painostus, massan mukana liik-

kuminen sekä tiedottomuus ja epävarmuus ovat yleinen syy nuorten kiinnostumattomuuteen seurakuntaa ja sen toimintaa kohtaan.

Nuortenilloissa tai meidän seurakuntamme tapauksessa Ilpossa (Nuorten Iltapäivän Olohuone) käyminen mielletään kaveripiireissä outona, kuin myös uskoa oudoksutaan. Toiminta koetaan ”pelkäksi jeesusteluksi” ja ”hippeilyksi”. Rippikoulun jälkeen isosten motivoimana ja toiminnasta kiinnostuneena, kun uskaltaa ottaa ensimmäisen askeleen huomaa toiminnan olevan muutakin kuin virsien veisuuta ja rukoilua. Toiminta on usein arkipäiväisiin asioihin liittyvää, päivän visailu saatetaan tehdä elokuvista ja musiikista ja pelataan yhdessä, ketään syrjimättä lauta -tai korttipelejä ja pidetään hauskaa. Seurakunnan toiminnan keskellä saa olla täysin oma itsensä, kukaan ei katso toista stereotypisesti tai kiusaa.

Mielestämme on tärkeää, että kirkon toiminta on nuorilähtöistä. Se herättää nuoren mielenkiinnon ja halun kuulua seurakuntaan, ja auttaa elämään ihmisenä ja lähimmäisenä.

LÄHTEET

Allianssi ry. 2010. 16 syytä alentaa äänestykäräjä. Viitattu 10.1.2012

<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/662/fid/616/>

Aula, Maria Kaisa 2011. Lapsen paras aikuisen velvollisuutena. Teoksessa Nurmi, Suvielise; Rantala, Kaisa (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten keskus.

Barry, Monica 2005. Introduction. Teoksessa Barry Monica (ed.) Youth Policy and Social Inclusion. Critical debates with young people. London: Routledge.

EUR-Lex, 2001. European Commission White Paper. A New Impetus for European Youth. Viitattu 22.8.2012 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52001DC0681:EN:NOT>

Feldmann-Wojtachnia, Eva; Gretschel, Anu ; Helmisaari, Vappu;

Kiilakoski, Tomi; Matthies, Aila-Leena; Meinhold-Henschel, Sigrid; Roth, Roland ; Tasanko Pia 2010. YOUTH PARTICIPATION IN FINLAND AND IN GERMANY, STATUS ANALYSIS AND DATA BASED RECOMMENDATIONS. Viitattu 12.10.2011

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisut/>

Golombek, Silvia 2002. Introduction. Teoksessa Golombek, Silvia (ed.) What Works in Youth Participation. International Youth Foundation. Viitattu 22.8.2012 http://www.iyfnet.org/sites/default/files/WW_Youth_Participation.pdf

Gretschel, Anu 2002. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Halme, Lasse 2008. Uskonto ja kasvatus vuorovaikutuksena. Helsinki: LK-kirjat

Hauta-aho, Henna; Tornivaara Sanna-Maaria 2009. Kirkosta kiinni! Helsinki: Kirjapaja.

Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Häkkinen, Maj 2008. Dialogi – yhteinen kasvuprosessi, joka luo uutta. Teoksessa Kangasmaa Tiina; Petäjä, Heljä; Vuorelma Päivi (toim.) Lapsenkaltainen, Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.

- livonen, Esa 2011. Lapsen oikeuksien yleissopimus. Teoksessa Nurmi, Suvielise; Rantala, Kaisa (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten keskus.
- Karlsson, Liisa 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Karlsson, Liisa; Karimäki, Reeli (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura ry.
- Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto, lapset ja nuoret kuntalaisina, teoksessa Gretschel, Anu; Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Kiili, Johanna 2006. Lasten osallistumisen voimavarat, Tutkimus ipanoiden osallistumisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kurttila, Tuomas 2011. Lapsivaikutusten arviointi julkisessa hallinnossa. Teoksessa Nurmi, Suvielise; Rantala, Kaisa (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten keskus.
- Lerssi, Leena 2012. Kenen koulu, kenen terveys, kenen asia? Teoksessa Karlsson, Liisa; Karimäki, Reeli (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura ry.
- Malkavaara, Mikko 2011. Osallisuus, kirkko ja sen teologia. Teoksessa Nurmi, Suvielise; Rantala, Kaisa (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten keskus.
- Meidän kirkko – Kasvamme yhdessä, 2012. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjaus 2015. Viitattu 22.8.2012
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/\\$FILE/kasvatus_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/$FILE/kasvatus_strategia.pdf)
- Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö 2007. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö, Kirkkohallitus, Helsinki.
- Niemelä, Kati 2006. Vieraantunut vai pettynyt? Kirkosta eroamisen syyt Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa, Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Nuorten keskus 2009. Ensimmäinen kerta. Viitattu 12.10.2011
www.ensimmainenkerta.fi

- Ojell, Raija 2008. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja. Teoksessa Kangasmaa Tiina; Petäjä, Heljä; Vuorelma Päivi (toim.) Lapsenkaltainen, Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.
- PTK 2011, Lapsivaikutukset. viitattu 12.10.2011 <http://www.lapsivaikutukset.fi>
- Raitisto, Linda; Tirkkonen, Heidi 2010. ENSIMMÄINEN KERTA Nuoret osallisena seurakuntavaaleissa. Viitattu 12.10.2011
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25398/Raitisto_Linda.pdf?sequence=1
- Rantala, Kaisa 2011. Osallisuuden kokemuksia ja kokeiluja seurakunnissa. Teoksessa Nurmi, Suvielise; Rantala, Kaisa (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten keskus.
- Rantala, Kaisa 2012. Lapsiystävällinen toimija –kriteeristö lapsen oikeuksien konkretisoinnin välineenä. Viitattu 13.11.2012
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42111/Rantala_Kaisa.pdf?sequence=1
- Salmikangas, Anna-Katariina; Veräväinen, Kristiina; Vuorela, Terho 1999. Osallisuusprojektien monet kasvot – osallisuushankkeen arviointia. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Salmikangas, Anna-Katariina 1998. Osallisuus suomalaisessa yhteiskunnassa – kokemuksia osallisuushankkeista. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Seurakuntien lapsityön keskus i.a. Kättä päälle. viitattu 12.10.2011 http://www.evl-slk.fi/tyon_tueksi/hankkeet/katta_paalle!
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2012. Tilastollinen vuosikirja 2011. Viitattu 13.11.2012
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/Vuosikrija_sisalto_alkusivut_2011.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/Vuosikrija_sisalto_alkusivut_2011.pdf)
- Suomen Lähetysseura i.a. viitattu 12.10.2011
www.mission.fi/monikulttuurisuus/monesa-projekti
- Suomen UNICEF 2008. Lapsen oikeuksien sopimus. Verkkodokumentti. Viitattu 12.10.2011<http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus>.

Vehkalahti, Kaisa 2009. Lapsuuden historian viisi tehtävää. Kuukauden kolumni. Lapsuudentutkimuksen verkosto. Viitattu 22.8.2012

<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/lanka/lapsuudentutkimuksen-verkosto/kuukauden-kolumni-lapsuuden-historian-viisi-tehtavaa>

Virtanen, Kalevi 2011. Lapsi ja osallisuuden kirkko. Teoksessa Nurmi, Suvielise; Rantala, Kaisa (toim.) Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten keskus.

Värtelä, Veera 2010. Lasten osallisuuden ja oikeuksien toteutuminen seurakunnan päiväkerhossa. Viitattu 12.10.2011

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/15172/Vartela_Veera.pdf?sequence=1

Liite 1. SAATEKIRJE

Lasten ja nuorten osallisuus kirkossa

Kirkko osallisuuden yhteisönä on avoin kaikille ja kaikenlaisille jäsenilleen. Osallisuuden yhteisön rakentajia olemme me kaikki.

Seurakunnalliset palvelujärjestöt yhdessä kirkkohallituksen kanssa ovat toteuttaneet kolmivuotisen hankkeen Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa vuosina 2009-2011.

Hankkeen keskeinen teema on ollut lasten ja nuorten edun ja osallisuuden vahvistaminen kirkossa ja koko suomalaisessa yhteiskunnassa.

Hanke on pitänyt sisällään neljä osahanketta:

- Lapsen oikeuksien juhluvuosi (Seurakuntien Lapsityön Keskus)
- MONESA -projekti (Suomen Lähetysseura)
- Ensimmäinen kerta, Nuoret ja seurakuntavaalit 2010 (Nuorten Keskus)
- Näyn&Kuulun -hanke (PTK)

Tässä sähköpostissa on linkki kyselyyn, jonka tarkoituksena on kartoittaa miten Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeen sisällöt ja konkreettiset toimenpiteet ovat palvelleet seurakuntia ja seurakuntien työntekijöitä. Samalla se selvittää lasten ja nuorten edun ja osallisuuden huomioimista seurakunnissa sekä osallisuuden eri ulottuvuuksia ja esteitä.

Vastaamalla kyselyyn jaat arvokasta tietoa lapsi- ja nuorisotyöstä kirkossamme ja samalla olet vaikuttamassa järjestöjen palveluiden kehittämiseen. Kysely on samalla osa Diakonia-ammattikorkeakoulun ylemmän amk-tutkinnon opinnäytetyötä.

Ole hyvä, ja vastaa kysymyksiin oman työsi näkökulmasta.

Tämä sama posti voi tulla sinulle useasti eri järjestöjen lähettämänä, mutta vastaathan vain kerran.

Linkki on auki 30.1.-12.2.2012. Kyselyyn vastaaminen vie noin 7 minuuttia. Kiitos ajastasi.

-linkki-

Lisätietoja tarvittaessa tiina.taavitsainen@student.diak.fi

YAMK-opiskelija, kirkon nuorisotyönohjaaja Tiina Taavitsainen ja PTK -poikien ja tyttöjen keskus/ Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa –hanke

Liite 2. KYSELYLOMAKE

Lasten ja nuorten osallisuus kirkossa

1. Sukupuoli

Nainen
Mies

2. Hiippakunta, jonka alueella työskentelet

Espoo
Helsinki
Kuopio
Lapua
Mikkeli
Oulu
Porvoo
Tampere
Turku

3. Työpaikkasi

Pieni seurakunta (alle 7000 jäsentä)
Keskikokoinen seurakunta (7000-14 000jäsentä)
Suuri seurakunta (yli 14 000 jäsentä)
Seurakuntayhtymä

4. Ammattisi

Nuorisotyönohjaaja
Lapsityönohjaaja
Teologi
Muu, mikä?

5. Kuinka hyvin tunnet Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hankkeen aikana toteutetut osahankkeet? 1 Tunnan oikein hyvin 2 Tunnan melko hyvin 3 Tunnan vain vähän 4 En tunne lainkaan

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhluvuosi,
toteuttajana Seurakuntien Lapsityön Keskus

MONESA, monikulttuurisuus- ja
suvaitsevaisuuskasvatushanke, toteuttajana Suomen
Lähetysseura

Ensimmäinen kerta / Nuoret ja Seurakuntavaalit 2010,
toteuttajana Nuorten Keskus

Näyn ja Kuulun, toteuttajana PTK - poikien ja tyttöjen
keskus

6. Oletko hyödyntänyt työssäsi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen juhluvuosi -hankkeen tarjontaa? Kyllä Ei

Lapsen oikeuksien sopimuksen juhluvuoden nettisivut
Lapsen oikeuksiin liittyvä koulutus
Lasta kunnioittaen -kirja
Lapsen oikeus pyhään -kirja
Kättä päälle -sopimukset
Muuta, mitä?

7. Oletko hyödyntänyt työssäsi MONESA - hankkeen tarjontaa? Kyllä Ei

Monesan nettisivut
Mukana pilotoinnissa
Korttelikaverit -lautapeli
Pyhät juhlat -cd-peli
Pyhän rajoilla - temppeilitappeluista uskontodialogiin -kirja
Muu materiaali uskontokasvatukseen
Muu materiaali maahanmuuttajan kohtaamiseen ja tukemiseen
Monikulttuurisuus- ja suvaitsevaisuuskasvatuskoulutukset
Muuta, mitä?

8. Oletko hyödyntänyt työssäsi Ensimmäinen kerta 2010 -seurakuntavaalihanke tarjontaa? Kyllä Ei

Kyllä Ei

Ensimmäinenkerta.fi nettisivujen materiaalit
Nuorten aikuisten vaikuttamisryhmä NAVI:n yhteistyö
Julisteet, pinssit, muu printtimateriaali
Kannustajakoulutus
Muuta, mitä?

9. Oletko hyödyntänyt työssäsi Näyn ja Kuulun -hankkeen tarjontaa? Kyllä Ei

Näyn ja kuulun nettisivut
Lapsivaikutusten arviointi -menetelmä

Lapsiasiahenkilön valinta
Lapsiystävällinen toimija -kriteeristön käyttöönotto
Näyn ja kuulun koulutus
Lapsiasiahenkilöiden koulutus
Näyn ja kuulun -lapsen etu ja osallisuus -kirja
Muuta, mitä?

10. Monikulttuurinen lapsi- ja nuorisotyö seurakunnassamme (Valitse ne kohdat, jotka toteutuvat omassa työssäsi.)

toimii maahanmuuttajalasten sopeuttamiseksi paikkakunnalle ja seurakuntaan
toteutuu yhteistyössä koulujen kanssa
tavoittaa maahanmuuttajalapsia lasten ja nuorten toiminnoissa
tavoittaa maahanmuuttajalapsia heille suunnatussa omassa toiminnassa
on yhden työntekijän hoidossa
on kaikissa tehtävälueissa ja toiminnoissa läpileikkaavana
seurakunnassamme ei ole lasten ja nuorten maahanmuuttajatyötä

11. Huomioitiinko seurakunnassanne äänestysikärajan 16v aleneminen seurakuntavaaleissa 2010?

Kyllä
Ei

12. Jos kyllä, niin miten?

Pidettiin vaalien ja vaikuttamisen teemaa esillä toiminnassa enemmän kuin ennen
Kannustettiin nuoria ehdokkaiksi
Kannustettiin nuoria äänestämään
Äänestyspaikkoja oli kouluilla ja oppilaitoksissa
Muilla keinoin, miten?

13. Jos ei, niin miksi?

Ei ollut lupaa toimia
Ei kiinnostanut
Ei ollut resursseja
En huomannut, että olisi pitänyt toimia
En saanut tietoa
Muu syy, mikä?

14. Kuinka monta alle 30v luottamushenkilöä seurakunnassanne on tällä hetkellä (valtuusto, neuvosto, johtokunnat)?

10 tai
enemmän
6-9
3-5
1-2
0
En tiedä.

15. Millaisia toimenpiteitä seurakunnassanne on tehty lasten ja nuorten kuulemisen vahvistamiseksi heitä koskeissa asioissa?

Aloitelaatikko toimintatiloissa
Aloitteentekomahdollisuus netissä
Kirjallisen palautteen mahdollisuus toimintatiloissa
Kirjallisen palautteen mahdollisuus netissä
Keskustelumahdollisuus työntekijän kanssa netissä
Säännöllinen lasten tai nuorten kuulemistilaisuus / -tilanne
Säännöllinen toiminnan suunnittelutilaisuus / -tilanne yhdessä lasten tai nuorten kanssa
Satunnaisia tilaisuuksia / -tilanteita, joissa lapsilla tai nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa
Yhteistyötä kunnallisen nuorisovaltuuston kanssa
Muita toimenpiteitä, mitä?

16. Kuinka seurakunnassanne huomioidaan lapsen ja nuoren etu hallinnossa ja päätöksenteossa?

On valittu lapsiasiahenkilö työntekijöistä
On valittu lapsiasiahenkilö luottamushenkilöistä
On otettu käyttöön lapsiystävällinen kriteeristö
On otettu käyttöön lapsivaikutusten arviointi -menetelmä toiminnassa ja päätöksenteossa
Lapset ja nuoret on kutsuttu seurakunnan päättävään elimeen kuultavaksi oman elämänsä asiantuntijoina
Kasvatustyöalojen johtokunnalla on mahdollisuus ottaa kantaa käsiteltäviin asioihin
Kasvatustyöalojen työntekijälle on järjestetty mahdollisuus ottaa kantaa käsiteltäviin asioihin
Perheille on järjestetty mahdollisuus ottaa kantaa käsiteltäviin asioihin
Nuorille on järjestetty mahdollisuus ottaa kantaa käsiteltäviin asioihin
Muilla keinoin, miten?

17. Miten itse olet toiminut lasten, nuorten tai heidän perheidensä osallisuuden vahvistamiseksi seurakunnassa? (Valitse ne kohdat, jotka toteutuvat omassa työssäsi.)

Luonut rakenteellisia muutoksia toimintaan, jotta kynnys osallistua ja olla olisi matalampi.
Luonut rakenteellisia muutoksia tiedotukseen ja viestintään, jotta se olisi avointa, kutsuvaa ja osallistavaa.
Kutsunut seurakuntalaisia suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa ja tilaisuuksia yhdessä.
Raivannut kalenteriin aikaa olla läsnä ja kuulla lapsia ja nuoria enemmän.

Luonut toimintoja uusille, ennen tavoittamattomille kohderyhmille.
 Luonut sisäisiä yhteistyöverkostoja osallisuuden vahvistamiseksi (diakonia, lähetys, ym).
 Ollut aktiivinen ja pyrkinyt dialogiin internetin eri sivustoilla, joissa ihmiset viettävät aikaa.
 Jalkautunut ihmisten omiin toimintaympäristöihin lisäten kohtaamista ja dialogia.
 Panostanut jumalanpalvelus- ja hartauselämään hengellisen osallisuuden vahvistamiseksi.
 Muilla tavoin, miten?

18. Millaiset asiat tekevät hankalaksi lasten ja nuorten kuulemisen PÄÄTÖKSENTEOSSA?

1 Hankaloittaa paljon 2 Hankaloittaa kohtalaisesti 3 Hankaloittaa vähän 4 Ei hankaloita lainkaan

Toimintamallin ja -kulttuurin puuttuminen
 Luottamushenkilöiden asenne
 Viranhaltijoiden asenne
 Lasten ja nuorten asenne tai haluttomuus olla mukana
 Lasten ja nuorten kyvyttömyys tehdä hallinnollisia ratkaisuja
 Aikuisten ja lasten maailmojen välinen kuilu
 Viestintä ja tiedon kulku

19. Millaiset asiat tekevät hankalaksi lasten ja nuorten osallisuuden TOIMINNAN suunnittelussa, valmistelussa ja toteutuksessa?

1 Hankaloittaa paljon 2 Hankaloittaa kohtalaisesti 3 Hankaloittaa vähän 4 Ei hankaloita lainkaan

Perinteiseen työtapaan tottuminen
 Työtehtävien priorisointi
 Kiire ja/tai kalenterin täyttyminen
 Oma kiinnostus ottaa lapsia/nuoria mukaan
 Esimiestyöskentely
 Viranhaltijakeskeisyys
 Toimintamallin ja -kulttuurin puuttuminen
 Lasten ja nuorten haluttomuus olla mukana

20. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

1 Täysin samaa mieltä 2 Jokseenkin samaa mieltä 3 Jokseenkin eri mieltä 4 Täysin eri mieltä

Lapsi- ja nuorisotyö ovat osallisuuden ytimessä silloin, kun ne tarjoavat monipuolista toimintaa lapsille ja nuorille.

Kaikkien ei tarvitse olla aktiivisia vaikuttajia.

Osallisuuden rakentamisessa yksi tärkeimmistä edellytyksistä on eri työmuotojen välillä toteutuva yhteistyö.

Päätöksenteko kuuluu aikuisille.

Osallisuus on tällä hetkellä trendikäs termi kirkon työssä, joka pian unohdetaan.

Osallisuus seurakunnassa ei voi toteutua ilman osallistumista toimintaan.

Elävä usko tekee osalliseksi.

Työntekijän asenne on ratkaiseva lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistamisessa.

Työntekijän käyttämät menetelmät ovat ratkaisevat lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistamisessa.

Kokemus osallisuudesta syntyy työntekijästä riippumatta.

Työntekijällä on vain harvoin aikaa hyvään kohtaamiseen ja dialogiin lapsen tai nuoren kanssa.

Hartaus- ja rukouselämä vahvistavat parhaiten osallisuutta.

Työnteon kulttuurin pitäisi muuttua, jotta lapset ja ja nuoret tulisi nähdyiksi ja kuulluiksi seurakunnassa.

Vain harvalla nuorella on edellytyksiä olla oikeasti vaikuttamassa seurakunnassa.

Perheen aktiivisuudella seurakunnassa ei ole merkitystä nuoren osallisuuden vahvistumisen kanssa.

21. Palaute hankkeesta toteuttaneille järjestöille (ei pakollinen)

22. Palaute kyselystä ja sen aiheesta (ei pakollinen)

Kiitos ajastasi. Jos et halua enää muuttaa vastauksiasi, paina lähetä.
 Lähetä